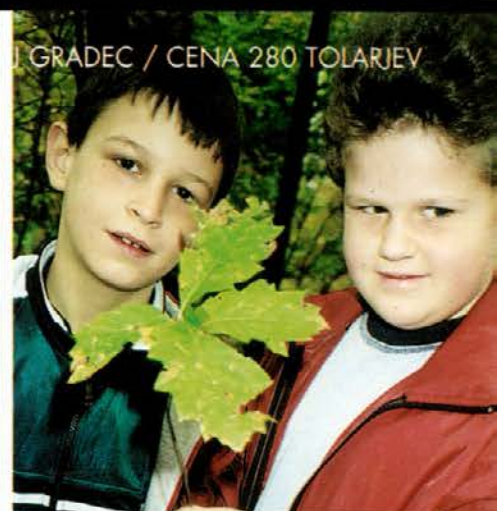

GOZDNO
GOSPODARSTVO
SLOVENIJA GRADEC

Najprej smo se ustavili pod debelim, košatim drevesom. Le katero drevo je to? Lipa. Ne ravno, je pa lipovec. In kako je debel? Ker nismo imeli metra, da bi ga izmerili, smo ga kar objeli.

BARVITA

"No, kaj kuka iz tega želoda?"
"Pecelj."
"Ah, ne. To je mlad poganjek, iz katerega zraste novo drevo HRAST."
"O, to je pa zanimivo!"

"Iz majčkenega poganjka da zraste novo drevo? Če gozdar tako pravi bo pa že držalo. Pogledjte! Tak mladi hrast je zrastle iz želoda!"

Glej no, glej. Gozdar je zopet našel nekaj zanimivega. Iz debla smreke so zrastle štoravke. Le kako je njihovo seme zašlo tja?

JESEN

Kdo ve, katero drevo je to?

Na vrhu Poseke je klopca. Kadar smo utrujeni, je na njej, čeprav je majhna, dovolj prostora za vse. Medtem, ko hitrejši že sedijo...

2000

Kako ugotovimo starost drevesa? Posekamo ga in preštejemo letnice. In če ga ne želimo posekati pa bi vseeno radi vedeli koliko je staro? Pri smreki je to enostavno. Preštejemo venčke njenih vej, pa vemo.

Gozd kot življenjski prostor

U V O D N I K

2. SKUPŠČINA DELNIČARJEV GOZDNEGA GOSPODARSTVA SLOVENJ GRADEC D.D.

V torek, 14. novembra 2000 se je ob 12. uri pričela druga skupščina delničarjev delniške družbe Gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec v prostorih hotela Kompas Slovenj Gradec. Udeležili so se je delničarji in pooblaščenca, ki so predstavljali 72,27% kapitala družbe ter notarka Sonja Kralj. Po uvodnem pozdravu direktorja družbe Silva Priržnika je vodenje skupščine prevzel Jože Logar. V nadaljevanju je skupščina sprejela poročilo uprave o poslovanju družbe za leto 1999 z mnenjem revizorja in nadzornega sveta družbe, potrdila predlog uprave o pokrivanju izgube iz leta 1999, oblikovala sklad za odkup lastnih delnic v višini 10% osnovnega kapitala za namene iz 240. člena ZGD, vse s sto procentnim izidom glasovanja. V nadaljevanju je skupščina imenovala podjetja ITEO - Podjetje za revizijo Ljubljana za revidiranje računovodskih izkazov z 92,7 glasovi. Pod točko vprašanja in predlogi so delničarji upokojeanci postavili vprašanje o usodi počitniških domov Portorož in Filip Jakov. Odgovor uprave je bil, da sta oba objekta še vedno v lasti družbe Gozdno gospodarstvo, da pa tečejo pogovori o odprodaji doma v Portorožu, ki bi bil za bodočega kupca zanimiv predvsem zaradi ugodne lokacije. Če ne bo interesenta, ki bi bil pripravljen plačati ustrezno kupnino, si bo uprava prizadevala pridobiti partnerja, ki bo pripravljen vložiti sredstva za obnovo doma oziroma izgradnjo šestih apartmajev, izmed teh pa bi potem eden ostal na razpolago Gozdnemu gospodarstvu. V Filip Jakovu tečejo razgovori o odprodaji zemljišča, ki je v solastništvu z Lesno Slovenj Gradec, za prodajo objekta pa še ni ugodnih pogojev v državi Hrvaški, zato bo o tem uprava odločala v prihodnosti. S tem pojasnilom je bila skupščina zaključena v slabih petintridesetih minutah.

IDA ROBNIK

Naravoslovní dan v gozdu z gozdarjem

V sredo smo imeli naravoslovní dan. Z gozdarjem smo odšli v gozd na Malo gozdno učno pot. Gozdar nas je poučil o naravi in kako je treba ravnati v gozdu. Pokazal nam je mnogo zanimivih dreves. V kosarice smo nabrali veliko gozdnih plodov in jih odnesli v učilnico. Ta dan smo se naučili veliko novega in zanimivega.

Urša Kotnik

Na naravoslovnem dnevu mi je bilo zelo všeč. Videl sem veliko različnih dreves. Gozdar nam je ob walki vrsti dreves povedal njegove značilnosti. Ogleдали smo si tudi lovišče za lubadarje. Izvedeli smo tudi veliko o gozdarjevem delu.

Matej Pipuš

Na naravoslovnem dnevu smo se imeli zelo lepo. Ogleдали smo si malo gozdno učno pot. Z nami je bil gozdar Bojan.

Videli smo lipo, brezo in tedeči brast. To so listnata drevesa. V jesenskem času so ta drevesa zanimiva zaradi pisanih barv.

Od iglastih dreves smo si ogledali bor, smreko in macesen.

Na poti smo videli tudi kemilnico za živali. Gozdar nam je povedal veliko zanimivosti. Najbolj všeč mi je bilo to, da lahko iz brezovega debela, če vanj zortamo luknjo, dobimo sok.

Mitja Navotnik

V sredo smo imeli naravoslovní dan. Zbrali smo se ob osmih pred šolo. Od tam smo šli z gozdarjem v gozd. Med poljo smo se ustavljali in gozdar nam je vedno povedal kaj zanimivega. Povedal nam je tudi, kako listavci v jeseni izgubijo liste. Od iglavcev izgubi liste samo macesen. Izvedeli smo tudi, kako pri smrekici ugotoviš, koliko je stara.

Ovejan Lopatni

V sredo smo imeli naravoslovní dan. Dobili smo se pred šolo. Z nami je šel tudi gozdar Bojan. Šli smo po Mali gozdni učni poti. Spoznavali smo listavce, iglavce in gmojje. Gozdar Bojan nam je povedal, da ne smemo uničevati gob in ne pobirati tistih, ki jih ne poznamo. Po napotni poti smo se odpočili in se fotografirali. Ogleдали smo si tudi vabo za lubadarje. Od naravoslovnega dneva mi je ostalo najbolj v spominu to, da sem dobil od gozdarja mladi brast, ki sem ga wadil na vikendu.

Urban Tršek

NARAVOSLOVNI DAN DRUGOŠOLCEV OŠ PREŽIHOVEHA VORANCA NA RAVNAH

ANDREJA KEBER, prof. razrednega pouka OŠ Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem

Jesen je nastopila že pred časom. Pridno smo opazovali, kako se dnevi krajšajo in noči daljšajo. Skozi okno naše učilnice, kakšna sreča, da vidimo gozd, smo pridno opazovali, kako so nekatera drevesa počasi, a vztrajno spremenjajala barvo. Rumena, svetlo rjava, največ pa temno rjave.

"Poglejte!" je nekega dne, kar sredi matematike, zavpil nekdo v razredu, "Kako lep je gozd na Poseki!" Vsi smo se ozrli skozi okno. Prekrasni rjavi odtenki so pobarvali listje in naznanjali, da je jesen tu. In ravno, ko smo zamaknjeno zrli skozi okno, se je od nekod pripodil veter. S hrasta pred našo učilnico je potrgal listje in ga vrtinčil v zraku, preden je z njim pokril jesensko travo za šolo.

V jeseni drugošolci vedno povabimo gozdarje, da nas obogatijo s svojim znanjem in nas odpeljejo v gozd. Tako je bilo tudi letos.

Pred šolo sta nas čakala gozdarja. "Učiteljica, zakaj sta pa oba oblečena v zeleno," je hitro zanimalo nekaj mojih radovednežev. Iz zadrege jih je z odgovorom rešil gozdar.

Naša čisto prava pot, na kateri smo opazovali drevesa, liste, podrastje, ... pa se je začela na začetku ravenske Male gozdne učne poti. Najprej smo se ustavili ob lipi. Pa smo izvedeli, da menda sploh ni lipa, ampak lipovec. Poizkusili smo ugotoviti, kolikšnih je njen obseg, pa nismo imeli metra, zato smo ga izmerili kar tako, da se je nekaj učencev prijelo za roke in ga objelo. Celih šest učencev ga je moralo objeti. Pri ocenjevanju njegove višine pa nam je pomagal prijazen gozdar.

Naprej po poti se naš gozdar naenkrat ustavi in nekaj pobere s tal. Zagotovo bo zanimivo, vsi ga opazujemo. "Kdo ve, kaj je to?" ga zanima. "Želod," se sliši z vseh koncev. "Kaj pa kuka iz njega tu na vrhu," ne odneha in pokaže majhen repak, ki na vrhu želoda radovedno štrli v svet. Kot da bi nas opazoval. "Pecelj," poizkuša nekdo vedeti. Gozdar se nasmehne. Vsi

vemo, da ne bo čisto tako. Želod ima vendar kapico, ki ima pecelj, s katerim je pritrjen na drevo. "Jaz vem," se oglasi še nekdo, "to je tisto, ko novi želod zraste." Zdaj smo pa že bliže in gozdar nam pomaga z razlago. Samo nekaj ga skrbi. "Katero drevo tu okrog pa je želod," se hitro pozanimam. Moji nadebudneži pa obrnejo glave navzgor in pokažejo na hrast: "Tisto." Pa gozdar vendarle ne odneha in je še naprej začuden: "A želod pravite da je to?" Takrat pa se nekemu vendarle posveti: "Ne, ne, to je hrast!" No, to je bilo pa težko. Da si bomo za vedno zapomnili, da želod zraste na hrastu, smo s seboj vzeli nekaj želodov z "repki", pa jih bomo v šoli vtaknili v zemljo in imeli svoja drevesa - hraste.

Malo naprej smo našli brezi. Ti dve smo pa poznali in celo vedeli, da se da v trgovini kupiti šampon, narejen iz teh tenkolasilnih lepotic.

Več gozdarjeve pomoči smo pa potrebovali tam, ko nam je zeleni mož kazal gozdna tla. Oh, kako je to zapleteno: najprej so listi zgoraj, potem padejo dol in potem je tu prst? Pot se je počasi, a vztrajno vzpenjala. Nenkrat je postalo bolj temno. Kot bi hotela biti noč. Pa se tako zgodaj ne bo znočilo. Ah, kje. Le iz listnatega gozda, v katerem so drevesa v tem času že napol gola in je pri hoji prijetno šuštel pod nogami, smo prišli v iglastega. Ja, kje pa je tista lepa pisana preproga, po kateri smo hodili do tu? To smo pa vsi vedeli, da iglavci ne odvržejo iglic, zato je v iglastem gozdu zdaj bolj temno. Opsa, samo macesni se pripravljajo, da bodo odvrgli iglice in zimo pričakali goli.

Kljub temu, da je v iglastem

gozdu manj svetlobe, smo tudi tu našli marsikaj zanimivega. Njbolj nas je pritegnil pogled na čisto prave štorovke, ki pa niso rastle okoli kakšnega štora, kot bi se zanje spodobilo, vsaj kar se njihovega imena tiče. Ne, ne. Pridno so poganjale iz debela smreke visoko nad tlemi. "In kako so prilezle tja gor?" Tudi na to vprašanje je naš gozdar vedel odgovor.

Ne mislite, da smo samo mi spraševali. Tudi gozdar je bil silno radoveden. "Kdo ve, kako bi ugotovili, koliko je staro to drevo," ga je zanimalo medtem ko je z roko kazal na smreko ob sebi. "Preštejemo mu tiste kroge," pove eden izmed učencev. Drugi ga popravi: "Letnice preštejemo." "To je res. Če hočemo izvedeti za starost drevesa, ga posekamo in preštejemo letnice. Mi pa te smreke nočemo posekati, pa smo vseeno radovedni koliko je stara," ne odneha gozdar. Kar se je prej zdelo čisto enostavno, postane sedaj presneto težko. Le kako bi to naredili? Ker gozdar ve tudi to, prešteje vence iz vej in nam pove, da je smreka poleg stara petnajst let.

Še zadnji strmi vzpon in na vrhu poseke nas je čakala klopca, kjer smo se spočili, obenem pa smo imeli prečudovit razgled na naše mesto in njegovo okolico, ki ji ne manjka gozdov. Oglledali smo si še "cesarski hrast", ki stoji tu še iz časov grofa Thurna in past za smrekovega lubadarja, ki ga gozdarji zaradi škode, ki jo povzroča v gozdovih, nimajo nič radi.

Vračali smo se mimo mlake in krmilnice za divjad čez brv proti šoli. Ob robu gozda smo se poslovili od gozdarja in se utrujeni, po treh urah zelo prijetne hoje skozi gozd, odpravili na zasluženo malico.

Vsi skupaj, učiteljici in učenci, pa bi se radi še enkrat zahvalili gozdarjem Zavoda za gozdo-ve Slovenije, KE Prevalje za prijazen obisk s prošnjo, da bi naše znanje o gozdu bogatili še naprej tako pridno kot doslej. ▲

Na naravoslovnem dnevu smo se imeli zelo lepo. Bili smo z gozdarjem. Veliko nam je povedal in nas veliko naučil. Povedal nam je, kako nastane gozdna tla, kako se razlikujeta lipa in lipovec. Bili smo tudi na vrhu Poseke. Pokazal nam je najstarejši hrast. Pogovarjali smo se o macesnu, ki mu v jeseni odpadajo iglice.

Kristina Katničnik

Na naravoslovnem dnevu smo se imeli zelo lepo. V gozdu smo se naučili veliko stvari. Sli smo tudi čez brv. Nabirali smo različne rastline: liste, želode, iglice in veliko drugih stvari. Gozdar nam je tudi pokazal past za lubadarje. Ko smo prišli na vrh Poseke, nas je učiteljica fotografirala in potem smo odšli naprej. Prišli smo do velikega hrasta, ki je pred leti zgorel zaradi streše. Nato smo se vrnili v šolo. Želim si še veliko takšnih naravoslovnih dni.

Klara Černik

Imeli smo naravoslovní dan. Ob 8.00 uri smo se odpravili na pot z gozdarjem, ki nas je vodil. Ko smo prišli do Male gozdne učne poti, smo se ustavili, ker nam je gozdar povedal, kakšna bo naša pot. Ko smo prišli v gozd, nam je pokazal debelo, veliko drevo. Vprašal nas je: "Katero drevo je to?" Nekaj učencev je reklo da je breza, drugi pa, da je lipa. Prav so imeli tisti, ki so rekli, da je to lipa.

Sli smo naprej, nabirali plodove, se učili in pogovarjali. Prišli smo do hrasta. Nekaj učencev je zakričalo: "Učiteljica, to drevo je želod!" Učiteljica se je nasmehnila in rekla: "Plodovi so želodi, drevo pa se imenuje hrast."

Potem smo šli naprej. Prišli smo do Poseke. Tam je gozdar rekel, naj tečemo na vrh do klopi, kjer se bomo spočili. Potem smo šli skozi gozd, kjer smo šli čez brv. Ko smo prišli iz gozda, smo videli našo šolo. Takoj smo stekli v šolo.

Urša Verčko

wi z. b. OŠ Prežihovega Voranca na Ravnah.

SOCIALNOEKONOMSKE RAZMERE NA KMETIJAH V REVIRJU PUDGARSKO, KI SO JIH PRIZADELI INDUSTRIJSKI PLINI POVZETEK DIPLOMSKE NALOGE

MARIJA ROŽEN, ing.gozdarstva

1 UVOD

Slovenija spada med najbolj gozdnate dežele v Evropi, saj gozdovi pokrivajo več kot polovico celotne površine. Pokrajina je bila sprva bolj na redko poseljena. Človek je gozdove izkoriščal za pridobivanje hrane, nabiranje gozdnih sadežev in kasneje za pridobivanje obdelovalnih površin. Danes je več kot 2/3 gozdov v zasebni lasti. Značilnost zasebnih gozdov je močna razdrobljenost in razparceliranost. Prav to pa vpliva na različen socialnoekonomski položaj gozdnih posestnikov. Na večji gozdni posesti je les glavni vir dohodka, na manjših pa je dopolnilni vir. Za optimalno gospodarjenje je celek (značilnost koroške krajine) najprimernejša oblika posesti, najbolj oteženo pa je gospodarjenje na dolgih in ozkih progah.

Ljudje, ki živijo na kmetijah, se spopadajo z najrazličnejšimi problemi in jih skušajo na najboljše možne načine reševati.

Problem onesnaženega zraka vsekakor ni nov, saj je že rimski filozof Seneka leta 61 pred našim štetjem tako opisal zrak v Rimu: »Čim sem prišel iz težkega zraka v Rimu in iz smradu njegovih kadečih se dimnikov« ... ali pa: V Londonu je kraljica Elizabeta že v 16. stoletju v času zasedanja parlamenta prepovedala kurjenje s premogom.

Vsak zrak je do neke mere onesnažen že v naravnem stanju, vendar tu velja znano Paracelzovo načelo: »Nič ni strup in vse je strup – odvisno je od koncentracije.« Rastline mirujejo. Zaradi tega so v številnih primerih izpostavljene onesnaženemu zraku zelo dolga razdobja zato so še bolj občutljive kot živali ali človek. (ANKO, 1982)

Na območju zgornje Mežiške doline so začeli pridobivati svinec že v 16. stoletju in tja sežejo tudi začetki onesnaževanja tal s težkimi kovinami. Že nekaj let tod sicer ne kopljejo več svinčeve in cinčkove rude. Rudnik bo čez leto ali dve dokončno zaprt. Topilnica v Žerjavu je spremenila tehnologijo in predeluje le sekundarne surovine (stare akumulatorje) in tudi precej manj onesnažuje okolje. Toda dediščina več kot tri stoletja dolgega kopanja in predelave svinčeve rude je pustila svoje sledove. Na površju zemlje bodo težke kovine še prihodnjih nekaj sto let. V diplomski nalogi opozarjamo na prisotnost tega problema. Rezultati ankete in pogovorov, ki smo jih opravili med kmeti v revirju Pudgarsko, bi radi predstavili bolj ali manj tipične probleme, s katerimi se srečujejo ti ljudje. Poleg splošnih podatkov o kmetijah želimo posebej opozoriti na kmetije, ki so jih prizadele emisije industrijskih plinov, in gospodarjenje na njih.

2 OPREDELITEV PROBLEMA IN CILJ NALOGE

Lastniki gozdov se med seboj razlikujejo po površini gozdov, ki jo imajo v lasti, deležu gozdov v skupni površini kmetije, stanju gozdov in obsegu gozdne proizvodnje ter v pripravljenosti, usposobljenosti in opremljenosti za gospodarjenje z gozdovi. Vse to vpliva na socialnoekonomsko značilnosti zasebnih lastnikov gozdov.

Pri raziskovalnem delu in izdelavi naloge nas je zanimala ekonomska eksistenca zasebnih lastnikov gozdov od plina prizadetih kmetij v revirju Pudgarsko, ki so poleg gozdne proizvodnje odvisni še od kmetijske dejavnosti, zaposlitve, kmečkega turizma in raznih dopolnilnih dejavnosti.

Zbrali smo splošne podatke o kmetijah, podatke o gozdu, o opremljenosti za delo v gozdu, razvojnih ambicijah, kvaliteti življenja in vplivu emisij na gospodarjenje kmetij.

Namen naloge je, na podlagi anketiranja lastnikov gozdov, na osnovi lastnih delovnih izkušenj, osebnega poznavanja lokalnega prebivalstva, analiz vrednotenja škod v zgornji Mežiški dolini in goz-

dnogospodarskih načrtov, spoznati socialnoekonomske značilnosti kmetij v revirju Pudgarsko, ki so jih prizadele industrijski plini.

3 METODE RAZISKOVANJA

Revir Pudgarsko je eden od sedmih revirjev Zavoda za gozdove Slovenije, Krajevne enote (KE) Črna na Koroškem. Leži od nadmorske višine 580 (Črna) do 1684 m (Kamen). V anketo smo vključili le štiri lastnike, katerih gozdovi so večji od 5 ha, zaradi emisij plina prizadeti in spadajo v revir Pudgarsko. Prizadete so tudi kmetije, ki so v drugih revirjih v KE Črna.

Preglednica 1: Pregled površin po katastrskih občinah v revirju Pudgarsko

KATASTRSKA OBČINA	POVRŠINA K.O.
Javorje	39,73 ha
Ludranski vrh	142,12 ha
Skupaj	181,85 ha

Vir: Gozdnogospodarski načrt GE Mežica 1990 – 1999
Gozdnogospodarski načrt GE Črna 1991 – 2000

Preglednica 2: Razdelitev površin v revirju Pudgarsko

KATEGORIJE ZEMLJIŠČ	POVRŠINA	DELEŽ
Njive, travniki, pašniki, stavbna zemljišča	40,10 ha	22%
Gozdovi	141,75 ha	78%
Celotna površina obravnavanega območja	181,85 ha	100%

Za pridobitev vseh podatkov, ki so potrebni za analizo socialnoekonomskih značilnosti zasebnih lastnikov gozdov v revirju Pudgarsko, smo uporabili anketni list, gozdnogospodarski načrt gospodarske enote Črna 1991 – 2000 in gozdnogospodarski načrt gospodarske enote Mežica 1990 – 1999 ter Elaborat o ugotovitvah škode zaradi emisij plinov.

3.1 Anketiranje

Anketni vprašalnik je bil sestavljen iz naslednjih poglavij:

- Splošni podatki
- Podatki o kmetiji
- Podatki o gozdu
- Izvajanje del v gozdu
- Oprema za delo v gozdu
- Spremembe o rabi in obsegu kmetijskih zemljišč
- Razvojne ambicije
- Kvaliteta življenja
- Splošna vprašanja
- Emisije

3.2 Strukturiran intervju

Za večino problemov na kmetijah je vzrok onesnažen zrak. Bolj kot povprečja in številke smo želeli prikazati življenje in delo posameznega lastnika. Že v pripravi na sestavo anketnega lista smo se zavedali, da povprečja dobljenih rezultatov ne bodo odločilna za spoznavanje problematike teh kmetij, ampak bodo bistveno pomembnejša spoznanja, ki jih lahko pridobimo le v pogovoru z lastniki.

4 OBRAVNAVANO OBMOČJE

Zgornja Mežiška dolina je gorska soteska s strmimi pobočji, s katerih se zlivajo deroci hudourniški potoki v Mežo. Relief je izredno razgiban. Terenski nagibi so precejšnji, od 30 – 40 stopinj (v povprečju).

Revir Pudgarsko se zajeda v pobočji Smrekovca in Kramarice. Najvišji masiv na področju revirja je Smrekovec z najvišjim vrhom Kamen (1684 m). Od tu gre meja revirja do Bele peči, po potoku Bistra vse do Črne, najnižje točke revirja. Pretežni del območja je prasel s smrekovimi gozdovi (nekdaj se je revir imenoval Smrekovec).

Karta 1 : Obravnavano območje (M 1 : 50 000)

4.1 Geološka podlaga in tla

V tem predelu ločimo dve vrsti kamenin: silikate in karbonate. Včasih se med seboj prepletajo ali pokrivajo.

Na silikatni podlagi so se razvila srednje globoka, sveža, dobro humusna, kislja rjava tla. Ranker se pojavlja le na najrevnejši kamenini in na izpostavljenih grebenih.

Na karbonatni podlagi so nastala gozdna rjava tla, za katera je značilna biološka in kemična stabilnost. Razvojno nezrela tla na karbonatu so rendzine. (Goznogospodarski načrt GE Črna 1992 – 2001)

4.2 Klima in vegetacijska podoba

Tu vlada subalpsko podnebje z obilnimi padavinami in zadostno zračno vlago. Vegetacijska doba traja 4 – 6 mesecev, različno od nadmorske višine in ekspozicije. Po podatkih za meteorološko postajo Koprivna je v obdobju 1925-1957 padlo povprečno okrog 1400 mm padavin. Porazdelitev padavin preko leta je zelo ugodna, kajti večina padavin pade v toplejši polovici leta in je januar v povprečju najbolj suh mesec.

Povprečna letna temperatura znaša okrog 70C. To področje sodi med najhladnejša v Sloveniji, žito dozori namreč približno 40 dni kasneje kot v Mežici (MEDVED, 1965).

Zaradi geomorfoloških razmer je tu izrazito gozdno področje. Način gospodarjenja z gozdovi je bil šablonski. Gospodarilo se je po sistemu fratarjenja, t.j. s sečnjo na golo. Frate so predhodno izkoriščali za poljske kulture (setev rži, ovsja, ajde, krompirja), nato pa pogozdili ali pa so se polagoma same zarasle. V mladih kulturah se je nato pasla živina. Tako so namesto avtohtonih bukovih ali jelovo-bukovih gozdov pod vplivom človeka nastali enodobni smrekovi gozdovi, ki so še dodatno zakisali tla.

4.3 Hidrografski značaj

Obravnavano območje je hidrološko najbogatejši del v Mežiški dolini. Vodni viri so potencialno pomembni za oskrbo zgornje Mežiške doline s pitno vodo. Gozdovi, ki pokrivajo te predele, so pomembni za biomehansko čiščenje vode in za njen enakomeren odtok. Ležijo v ožjem varstvenem pasu že obstoječih vodnih zajetij za kraj Črna.

5 VPLIV ONESNAŽENEGA OZRAČJA NA GOZDOVE

Naravno ravnotežje je neprenehoma ogroženo zaradi različnih ujm, napadov gozdnih škodljivcev ali bolezni, vendar je gozd veliko pogosteje izginjal zaradi delovanja človeka.

Glavni negativni učinki onesnaženega ozračja povzročajo gozdom posredno in neposredno škodo. Posredno škodo na gozdna tla, povzročata kislilni dež z zakisanim tal in spiranjem hranljivih snovi v nižje, rastlinam nedosegljive plasti. Sproščanje kovinskih ionov pelje k onesnaževanju podtalnice. Tako slabijo vse funkcije gozdov, zlasti ekološke in socialne, zmanjšuje se zadrževalna moč gozda za vodo, povečujejo se erozijski procesi, ogrožene so prosto živeče živali, slabi klimatska vloga gozda itd. Opazne in določljive so neposredne škode, kot so:

- zmanjšanje prirastka lesa zaradi fiziološke oslabelosti gozdnega

drevja in porušene mehanske stabilnosti;

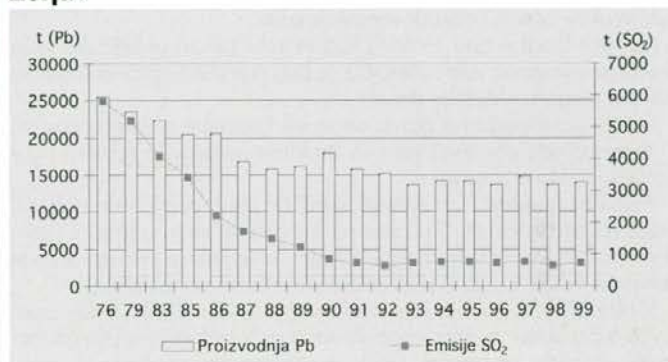
- zmanjšanje kakovosti lesa zaradi velikega deleža suhih dreves, ki hitro propadajo;
- povečevanje stroškov pridobivanja gozdnih sortimentov zaradi razpršenih in pogostih sečenj na poškodovanih površinah gozdov;
- povečanje stroškov varstva in gojenja gozdov;
- ogroženost socialne varnosti kmetij zaradi neenakomernih in zmanjšanih donosov lesa in večjih stroškov gospodarjenja. (PERKO, POGACNIK, 1996)

Za izboljšanje zdravstvenega stanja oslabele gozdov in sanacijo povzročene škode so potrebni ukrepi dolgoročne narave, vendar mora vsak že zdaj in povsod prispevati svoj delež k preprečevanju in zmanjšanju vseh škodljivih vplivov na gozd.

6 ONESNAŽENJE ZRAKA V MEŽIŠKI DOLINI

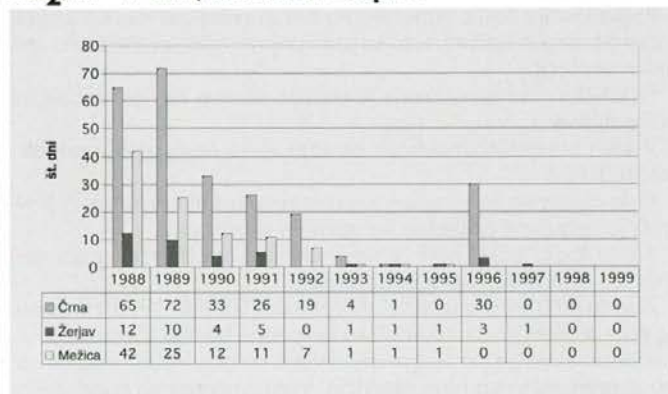
Zgornja Mežiška dolina spada med tako imenovana lokalna žarišča propadanja (podobno kot Soštanj, Trbovlje, Celjska kotlina). Posledice skoraj stoletnega onesnaževanja zraka in zemlje so katastrofalne. Svoj pečat sta dali topilnica v Žerjavu in železarna na Ravnah, na obronkih vrhovih pa je viden tudi negativen vpliv soštanjске termoelektrarne.

Graf 1 : Proizvodnja svinca in emisije SO₂ v topilnici Žerjav

Vir: MPI, d.o.o., 2000

Graf 2 : Šteyilo dni v letu s koncentracijo nad 125 mg SO₂/m³ v Črni, Mežici in Žerjavu

Vir: MPI, d.o.o., 2000

Leta 1930 je bilo v okolici Žerjava in Črne poškodovanih 272 ha gozdov, leta 1963 3200 ha, leta 1985 pa okoli 6000 ha gozdov, čeprav so v tem času topilnico že delno sanirali. Zapiranje rudnika leta 1987 pa se bo v pozitivnem smislu pokazalo najverjetneje čez nekaj let. Delno zmanjšanje onesnaženja je vidno že danes, saj je v zgornji Mežiški dolini danes poškodovanih »le« 1500 ha gozdov.

Tla, ki so zastrupljena s svincom, so na področju, kjer so bili požari, še dodatno osiromašena. Leta 1974 in 1975 sta dva požara uničila več kot 200 ha gozdov. Najhujša degradacija okolja je vidna v Dolini smrti v Žerjavu, kjer je ostala le še gola erodirana površina.

Pri proizvodnji svinca nastajajo plini: žveplov dioksid (SO₂), ogljikov dioksid (CO₂) in ogljikov monoksid (CO), prah, ki vsebuje 50 odstotkov svinca, in odpadki. Tehnologija pridobivanja svinčeve rude

se je skozi stoletja izpopolnjevala, prve sisteme filtriranja dimnih plinov so vgradili leta 1923, kljub temu pa je bila emisija prašnih delcev in predvsem izpušne koncentracije SO_2 v zrak zelo velika. Leta 1978 pomeni prelomnico na področju skrbi za tamkajšnje okolje in tudi za ljudi, ki so bili prisiljeni dihati onesnažen zrak in v že močno zastrupljenih tleh pridelovati hrano. Zgradili so prvi odpraševalni sistem, ki je močno zmanjšal dotedanjo dnevno količino prahu v zraku.

Leta 1987 je država sprejela zakon o zapiranju rudnika svinca in cinka. Tri leta pozneje so primarno proizvodnjo, kjer je osnovna surovina iz izkopene rude, dokončno ustavili. Nasledila jo je sekundarna topilnica, v kateri predelujejo svinco iz starih akumulatorjev, cevi in sifonov. V letu 1999 so z napravo za razžvepljevanje dodatno zmanjšali škodljive vplive plinov na okolje. Tla v Mežiški dolini, še posebej v bližini topilnice, so onesnažena s težkimi kovinami, kot so svinco, kadmij in cink.

S sanacijo gozdov so gozdarji pričeli že leta 1950. Najintenzivnejše pogozdovanje je bilo po letu 1970. Ne glede na vsa prizadevanja so bili rezultati zelo slabi.

Na osnovi presoje zunanjih znakov poškodovanosti je bilo po letu 1965 izdelanih več kart z vrisanimi conami poškodovanosti. (VRE-DNOTENJE ŠKOD, 1994) V obdobju 1960 – 1969 in 1970 – 1979 so na osnovi primerjave razvoja gozdnih fondov ter na osnovi zunanjih znakov ocenili poškodovanost gozdov.

Po večji škodi v zimi 1984/1985 in zelo suhem poletju, ko se je škoda pokazala na vsem območju, je bilo potrebno opraviti obsežne meritve v zgornji Mežiški dolini.

Imisije postavljajo na glavo ustaljene koncepte gojenja gozdov, in to v pogledu drevesne vrste in strukture sestojev, predvsem pa v pogledu njihove obnove.

Rastlina, na katero so vplivali škodljivi plini, predčasno zaključijo svoje vegetacijsko leto. Pri olesenelih rastlinah se to odrazi z izpadom tvorbe poznega lesa, to je tistega, ki daje lesu trdnost, zato je lomljenje vrhov v gozdu pod imisijskim stresom pogostejše.

V območjih, ki so bila izpostavljena vplivu škodljivih plinov, ugotavljajo pri bukvi izrazito rogovilasto rast. Vzrok pripisujejo abnormalni, imisijsko povzročeni obliki in razporeditvi popkov.

Zaradi kemičnih sprememb v celičnih sokovih in tkivih se spremeni njihovo zmrzišče. Dokler tega nismo vedeli, so bili neznanka močni »ožigi« v zimskem času, ki pa niso bili nič drugega kot imisijsko povzročena pozeba.

Poškodovane celice zapiralke na listnih režah ne morejo urejati vodnega režima rastline, zato so sušni pojavi redni spremljevalci imisijskih območij.

Fiziološko oslABLJENO drevje je odlična osnova za nastop boleznih in škodljivcev.

V vseh presvetljenih sestojih obstaja večja nevarnost in pogostost požarov.

Kisle padavine so v našem prostoru ravno tako prisotne in povzročajo negativne posledice na gozdnih ekosistemi.

Akumulacija težkih kovin v tleh ima lahko daljnosežen, posreden vpliv na večnamenski potencial gozda.

Zelo stvarno je mnenje dr. K. F. Wentzla (ŠOLAR, 1982), ki pravi, da tiči v številnih gozdnih imisijska tempirana bomba. Z novimi obremenitvami ozračja po njegovem mnenju večamo njeno moč oziroma jo prelagamo na nova območja. Večino negativnih gozdnoekoloških pojavov v gozdu je treba pripisati imisijskemu stresu, kot se danes žargonsko reče stalnemu blagemu vplivu onesnaženega zraka na gozdne komplekse.

Osnova za določanje kategorij poškodovanosti gozdov v zgornji Mežiški dolini so bile zunanje (vidne, okularno ocenjene) poškodbe krošenj dreves, kot so porjavlost iglic, osutost in oblika krošenj.

Določene so 4 kategorije, in sicer:

1. Kategorija poškodovanosti gozdov, kjer so bili gozdovi prizadeti zaradi plinskega ožiga, vendar gospodarjenje v takem gozdu še ni moteno.
2. Kategorija poškodovanosti gozdov, kjer je gospodarjenje zaradi posledic plinskih ožigov moteno. Porjavlost krošenj je zelo močna.
3. Kategorija poškodovanosti gozdov, kjer je drevje zelo močno prizadeto zaradi škodljivih vplivov SO_2 in ostalih plinov; krošnje iglavcev so močno porjavlele in pozneje tudi osute.

4. Kategorija poškodovanosti gozdov zajema gozdne površine, kjer je gozd popolnoma izginil ali so ostala posamezna drevesa ali skupine dreves.

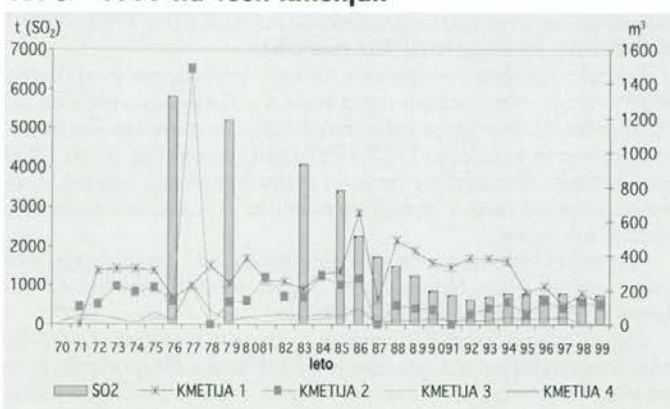
Ocene so bile podlaga za izplačilo odškodnine, ki jih je letno izplačeval rudnik svinca v Mežici do leta 1992.

Obseg škode zavisi od več dejavnikov. Najzaneslivejši sta oceni zmanjšanja količinskega prirastka, ki je posledica odziva drevesa na neugodne rastle razmere, in zmanjšanja lesne zaloge. Zmanjšanje vrednostnega prirastka je posledica manjšega količinskega prirastka, slabše debelinske strukture gozdnih sortimentov, slabše kvalitete gozdnih sortimentov (npr. večji delež sušic). Stroški sečnje in spravila slučajnih pripadkov so po izkušnjah poprečno za 30 – 50 % večji. Zelo neugodno je, če je potrebno spravilo z žičnico zaradi premajhne koncentracije lesa zamenjati z ročnim spravilom. Pri težavnih ročnih spravilih pride do poškodb sestoja, tal in sortimentov, ki jih spravljajo. V poškodovanih sestojih so potrebna večja vlaganja v umetno obnovo in še zlasti v varstvo gozdov.

Podatki, dobljeni iz načrtov gozdnogospodarskih enot, so nam služili zgolj za neko splošno predstavitev o stanju v gozdu na izbranih kmetijah. Obravnavali smo štiri kmetije v revirju Pudgarsko. Zaradi varovanja podatkov v predstavitvi rezultatov imen kmetij nismo uporabili, ampak smo jih oštevilčili od 1 do 4, kriterij pri številčenju pa nam je predstavljala površina gospodarskega gozda. Lastnik kmetije številka 1 ima v lasti največ gospodarskega gozda, na kmetiji številka 4 pa je površina gospodarskega gozda najmanjša.

Obravnavane kmetije so v 3. kategoriji, torej močno prizadeti gozdovi oziroma ostanki lepih gozdov. Gospodarjenje v teh gozdovih je zelo moteno. Stabilnost sestojev je zelo slaba.

Graf 3 : Gibanje poseka in koncentracije plina v letih 1970 – 1999 na vseh kmetijah

Vir (grafi 4,5,6,7,8): M P I, d.o.o., 2000

Gozdnogospodarski načrt GE Mežica 1970-1979,
 Gozdnogospodarski načrt GE Mežica 1980-1989,
 Gozdnogospodarski načrt GE Mežica 1990-1999,
 Gozdnogospodarski načrt GE Črna 1971-1980,
 Gozdnogospodarski načrt GE Črna 1981-1990,
 Gozdnogospodarski načrt GE Črna 1991-2000.

7 ANALIZA REZULTATOV ANKETE

7.1 Emisije

28. junij 1929 je pomemben datum v sodobnem propadanju slovenskih gozdov. Jakob Mlinar, po domače Matvoz iz Javorja, nedaleč od Črne na Koroškem se je namreč že takrat praval z mežiškim rudnikom, saj je opazil, da mu propada drevje. Za strokovno analizo je zaprosil Zavod za organsko kemijsko tehnologijo v Zagrebu. Profesor Marek je v tem koroškem kotu opravil analize in ugotovil, da sušenje povzročajo žvepleni plini.

To so bržkone prvi pisni dokazi o začetkih umiranja naših gozdov. Hkrati pa je bil Jakob Mlinar tudi prvi slovenski kmet, ki je zahteval za uničenje gozd pravično odškodnino.

Predvsem kmetje in prebivalci Črne so se združili v črnjansko ekološko gibanje, kakor bi lahko rekli prizadevanjem ljudi v tem delu Koroške. Vendar njihove zahteve nikoli niso bile dovolj glasne in učinkovite, da bi bila akcija za omejitev onesnaženja hitrejša.

Kmetje so vedno dobro sodelovali s Krajevno skupnostjo Črna, gozdarji in Kmetijsko pospeševalno službo. Na sestanke so klicali novinarje, na tak način so klicali na pomoč. Problema lokalnih emisij niso mogli rešiti sami.

Lastniki so vsa leta, ko so prejeli odškodnine, denar vlagali v razvoj kmetij. S tem denarjem nihče ni odšel na dopust.

V času največjega onesnaženja zraka (leto 1977 in 1985) so lastniki morali v svojem gozdu posekati v enem letu desetletni etat. Zaradi nevarnosti napada škodljivcev so morali hitro ukrepati. Posek, ki bi bil razporejen po letih in bi ga lastniki sami opravili, so morali posekati v nekaj mesecih, za kar pa niso imeli delovne sile in so jo morali najeti in plačati. S tem so izgubili del dohodka na kmetiji.

Na vprašanje o tem, kaj bi lastniki naredili z rudnikom, so vsi odgovorili, da bi ga že zdavnaj zaprli in ne bi dopustili uničenja, kakršno je sedaj. Ker pa sta država in občina dopustili vsa leta uničevati vso bližnjo okolico, bi se morali sedaj tega tudi zavedati in oškodovanim kmetom povrniti izgubljeni dohodek.

8 SKLEPNE UGOTOVITVE

Kmetom gozd ni pomemben samo zaradi pridobivanja lesa, ampak jim pomeni tudi rezervo. Gozd pojmujejo kot hranilnico za nove naložbe na kmetiji in rezervo za hude čase. Prav to pojmovanje je v času med prvo in drugo svetovno vojno pred propadom rešilo mnogo lastnikov gozdov. Velikost gozdne posesti narekuje obseg dela v gozdu in s tem tudi možnosti za zaposlitev. Kmetom lahko nudi gozd zaposlitev samo na večjih posestvih, na kmetijah z manjšim deležem le tega pa je delo v njem le dopolnilna dejavnost.

Na te dejavnike je poleg naravnih danosti vplival onesnažen zrak, ki je s svojo stoletno prisotnostjo narekoval način življenja na teh kmetijah. Ekološka osveščenost pa zahteva od vseh onesnaževalcev okolja, da preprečijo uhajanje škodljivih plinov v okolje in tako poskrbijo za zdravje ljudi, gozdov in vseh živih bitij. Poleg gozdarstva se kmetje ukvarjajo tudi s kmetijstvom. Najpomembnejša veja te panoge je živinoreja. Poljedelstvo je prisotno samo za pridobivanje krme in za domačo porabo.

- Značilna posestna oblika obravnavanih kmetij je celek, kar je hkrati značilnost koroške krajine. Površina kmetij je v primerjavi s slovenskim povprečjem večja.

- Gozdarstvo in kmetijstvo sta skoraj edini dejavnosti obravnavanih kmetij. Kmetom pomenijo dohodki iz gozda, pokojnine in kmetijstvo edini viri zaslužka.

- Za kmetije je značilna relativno visoka gozdnatost, saj znaša povprečni delež gozdov kar 78 % površine kmetije. Gozdni posestniki na obravnavanem območju pogosto obiščejo svoj gozd tudi takrat, ko nimajo kakšnega dela in gozd samo pregledujejo. To kaže na njihovo visoko odvisnost od gozda.

- Gospodarska poslopja in kmečki domovi so relativno blizu gozda, saj znaša povprečna oddaljenost bivališč od njega le 20 metrov.

- Lastniki gozdov si potrebna znanja za opravljanje gozdnih del pridobijo sami ali pa so jim znanje posredovali starši. Za pridobitev znanj so zainteresirani le mlajši na kmetijah.

- Od zdravstvenega stanja je odvisno, koliko lastniki delajo v svojem gozdu.

- Problem obravnavanih kmetij je med drugimi tudi ostarelost ljudi brez ustreznega nasledstva. Otroci, ki so ob rojstvu potencialni nasledniki, zapuščajo kmetije.

9 POVZETEK

Gozdovi so morali postati žrtev, preden sta človek in družba ugotovila, da je za ceno ustvarjalne blaginje gozd propadel na velikih površinah in da so, zaradi tega nastale zelo hude ali celo nepopravljive posledice za okolje. V revirju Pudgarsko je bila narejena anketa med lastniki gozdov, ki so jih prizadeli industrijski plini. Socialnoekonomske razmere zasebnih lastnikov so rezultat številnih dejavnikov, najmočnejše pa je nanje vplival onesnažen zrak. Ohranjanje in izboljševanje stanja gozdov je osnovna naloga gozdarске stroke. Uveljaviti moramo ukrepe varstva gozdov, usklajene s celovitim načrtovanjem in zagotavljanjem strokovnega izvajanja vseh del v njih. Hkrati pa mora država zagotoviti zakonske obveznosti in tako zagotavljati redna namenska sredstva za preventivne in sanacijske ukrepe ter tako izboljšati slabo stanje gozdov zaradi škodljivih vplivov plina. Tudi lastniki gozdov, ki so obvezni izvajati dela v svojih gozdovih, morajo biti ustrezno vključeni, vendar morajo dobiti hkrati tudi ustrezno nadomestilo za povzročeno škodo. ▲

Dolina smrti, marec 2000

Foto Marija Rožen

Poškodbe zaradi emisij, Dolina smrti, marec 2000

Foto Marija Rožen

Žerjav – topilnica z okolico, marec 2000

Foto Marija Rožen

KMETJE ZGORNJE MEŽIŠKE DOLINE NA DOLENJSKEM

GORAZD MLINŠEK, univ.dipl.inž.gozdarstva, Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec

Gozdarji javne gozdarske službe vse bolj sodelujemo z lastniki gozdov in zanje izvajamo izobraževanje, na področju gojenja gozdov, tehnologije dela in varstva pri delu v gozdu. Obseg izobraževalnega programa je odvisen od razpoložljivih proračunskih sredstev. S kmeti se srečujemo individualno pri redni izbiri drevja za posek in gozdnogojitvenem načrtovanju ter izvajanju gozdnogojitvenih in varstvenih del. Vse bolj pa je zanimivo skupinsko izobraževanje s pomočjo predavanj, delavnic ali skupnih delovnih sestankov. Zelo privlačne, vendar drage pa so strokovne ekskurzije.

Tisti, ki misli da je zadosti, če poznaš zelo dobro samo svoj "grunt" in da je doma vse najbolj prav in lepo, živi v zmoti. Lepo je tudi drugod. Kako pestra in slikovita je naša gozdnata Slovenija! Potepanje, še posebno pa dobro pripravljene strokovne ekskurzije doma in izven domačega plota, so v veliko pomoč pri širitvi miselnega obzorja posameznika ali skupine. Zato gozdarji koroške javne gozdarske službe organiziramo ob pomoči gozdarjev drugih območij širom po Sloveniji strokovne ekskurzije.

Tudi letos so povabili črnjanski gozdarji svoje lastnike na strokovno vandranje po lepi Dolenjski. Črnjanski in mežiški kmetje so lastniki iglastih gozdov. Gospodarjenje in delo v listnatih in mešanih gozdovih je zahtevnejše in zelo zanimivo. Zelo pomembna je pravočasna nega v mladih sestojih. Koroški kmet je tradicionalno vezan na smreko. Spoznanje, da je mešan gozd bolj stabilen kot gozd s samo eno drevesno vrsto, pa tudi večje zanimanje lesarjev in lesnih trgovcev za les listavcev je pripomoglo, da gospodarjenje z listavci postaja vse bolj zanimivo tudi za posamezne kmete. Da bi utrdili njihovo znanje o negi listavcev, predvsem pa bukke, ki je po naravni zastopanosti imela v preteklosti največji delež tudi v koroških gozdovih,

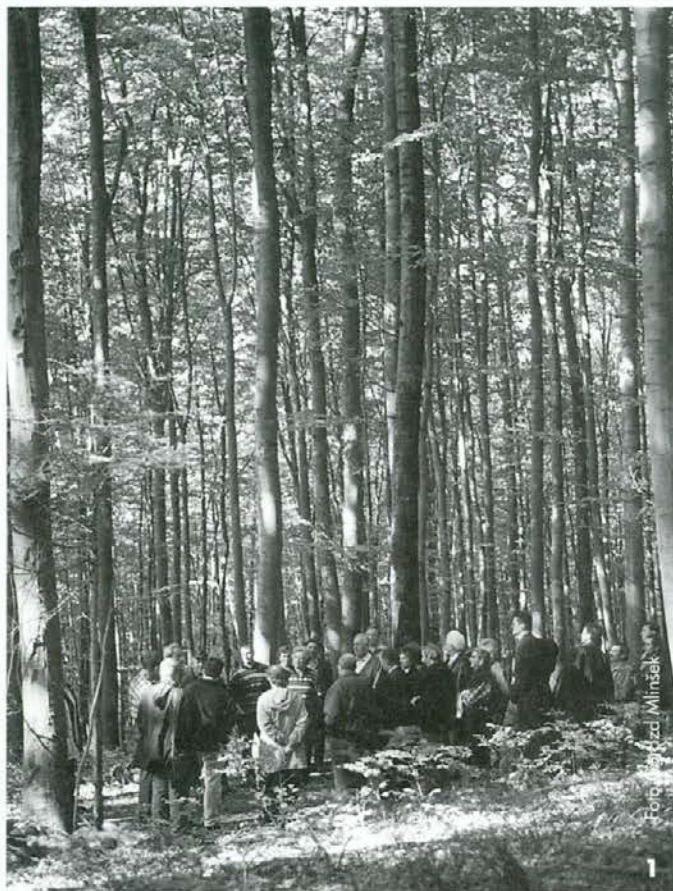

Foto: Gorazd Mlinšek

Foto: Gorazd Mlinšek

popeljemo koroške kmete tudi med bukove sestoje na Dolenjsko. Že v lanskem letu planirana ekskurzija je zaradi nenadnega sneženja v začetku druge polovice novembra odpadla. Letos nam je bilo vreme bolj naklonjeno. Zato smo se podali na jugovzhodni del Slovenije letos že v prvi polovici oktobra. Namen naše strokovne ekskurzije je bil seznaniti lastnike z nego v bukovih gozdovih, predvsem pa jih na osnovi dolgoletnega izvajanja prepričati, da se stalna prisotnost gospodarja in njegovega gozdarja splača. Drugi namen našega vandraja pa je bil spoznavanje lepe in pestre gričevnate Dolenjske. Naš cilj je bil ogledati si bukove sestoje v Brezovi rebri nad Stražo in se seznaniti s preteklim in današnjim gospodarjenjem z belokrajinskimi steljniki.

Za strokovno vodstvo je poskrbel stanovski kolega Stane Zunič, vodja gojenja gozdov v območni enoti Novo mesto, ki se nam je pridružil v Novem mestu in nas ves dan vodil po dolenjskih gozdovih.

Da smo si lažje predstavljali, kje potujemo, nam je na kratko opi-

sal gozdnogospodarsko območje Novo mesto. Novomeška območna enota je velika 95 000 ha, gozdnatost je 64%. Okoli 26% je državnih gozdov, 74% je zasebnih gozdov. Posest privatnih gozdov se razlikuje od naše. Prevladuje predvsem drobna posest. V dolenjskem območju je lastnikov okoli 25 000, povprečna velikost parcele v gozdu je manjša od 0,5 ha. Posest je zelo razdrobljena. Lastniki niso navezani na gozd. Prevladujejo mešane kmetije. Gozd jim pomeni samo izhod v sili. V območju prevladujejo listnati gozdovi (bukev, hrast, gaber, javor, jesen), 20 do 30% je iglavcev, kateri so naravno razširjeni samo na Rogu, drugje pa so umetno vneseni. Gozdarji ne beležijo kakšnih večjih boleznih gozdnega drevja, razen kostanjevega raka. Ciklično se pojavljajo žledolomi vsakih deset let. Območna enota leži v dinarski krajini (visoki kras). Vegetacijska doba (doba intenzivne letne rasti) je na Dolenjskem za 1 do 2 meseca daljša od vegetacijske dobe na koroškem območju. Odprtost gozdnih cest je v državnih gozdovih 20 m/ha, v

zasebnih gozdovih pa 11 m/ha. To so predvsem čiste gozdne ceste, ceste, ki povezujejo v gozdni krajini posamezne zaselke pa so v glavnem lokalne in republiške.

Dopoldanski čas smo porabili za skupno razmišljanje o negi v listnatih gozdovih. Zapeljali smo se v Brezovo reber nad Stražo, kjer imajo novomeški gozdarji že več kot 30 let raziskovalne ploskve. Do leta 1960 ti sestoji niso bili negovani. Po letu 1970 pa so izločili štiri raziskovalne ploskve, kjer proučujejo vpliv nege, predvsem pa rezultate redčenja. Raziskovalni objekt je v Brezovi rebri in okolici 1800 ha. Nekdaj so bili ti gozdovi last Auerspergov. V teh gozdovih gospodarijo načrtno že 100 let, leta 1893 je bil za te gozdne površine narejen prvi gozdnogospodarski načrt.

Leta 1864 je bila zgrajena železniška proga Novo mesto - Ljubljana. Z izgradnjo te proge so bili ti gozdovi močno prizadeti (velike površinske sečnje na golo). Leta 1918 pa so bili ti gozdovi nacionalizirani, veliko je bilo mladega gozda. Površina močno

izsekanih gozdov se je povečala v času planskih sečenj (od leta 1945 do leta 1950). S prepovedjo sečenj na golo se je stanje tako v teh gozdovih kot drugje po Sloveniji izboljšalo. V letih 1945 je bila lesna zaloga na hektar 150 m³, danes pa je v gospodarski enoti Brezova reber okoli 400 m³ na hektar.

Do leta 1960 so izvajali vsa dela v gozdu z ročno žago, po tem letu pa so začeli v gozdarstvu uporabljati prve motorne žage, s katerimi so si gozdni delavci olajšali težko delo v gozdu. V tem času so pričeli bukove sestoje na Brezovi rebrbi negovati. Droben les so vozili v papirnico Krško. Letno so preredčili 200 do 300 hektarjev mladega gozda. Načrtno so gozdarji izločili v Brezovi rebrbi 4 ploskve, kjer so izvajali redčenja različnih intenzitet (močno, srednje, slabo, neredčeno). Že po 30 letih so opazni rezultati gozdarjevega dela. Razlike med negovanimi in nenegovanimi ploskvami so velike. Stabilnost pravilno redčenega drevja je močnejša, pa tudi število kvalitetnih dreves je v negovanih sestojih večje. Pri prvih, drugih in nadaljnjih redčenjih je potrebno upoštevati dotok svetlobe. S pravilno odstranitvijo slabo kvalitetnih dreves (konkurentov) poskrbimo za pravilno doziranje razpršene svetlobe okoli izbranih kvalitetnih in vitalnih dreves. Neotesnjena krošnja drevesa ima enakomerno obliko, nevarnost snegoloma in žledoloma je za tako negovano drevo manjše.

Vrednost kvalitetnega drevesa (kvalitetni sortimenti) je 140 DEM in več, za nenegovano drevo (drva) pa dobiš v gozdu do 40 DEM. Razlika v ceni je očitna.

V popoldanskem času smo nadaljevali naše potopepanje po partizanski cesti ogl Podturna skozi Staro žago in Črmošnjice v Belo krajino. Zanimiva je od nekdanj od boga zapuščena gričevnata pokrajina na levem bregu Kolpe. Svojsven pečat so ji pustili Oglejski patriarhi, Habsburžani in Turki. V turških časih so ustanovili vojno krajino, kjer so varovali notranjost države pred Turki uskoki (vojaki iz Dalmacije in Bosne).

Okoli 600 km² veliko Belo krajino naseljuje 25 000 ljudi, ki se preživljajo predvsem s kmetijstvom ali pa so zaposleni v Novem mestu in drugih večjih krajih, danes pa pričakujejo svetlo prihodnost v turizmu.

Posebno slikovitost dajejo Beli krajini belokranjski steljniki. Nastali so v preteklosti, ko so kmetje potrebovali steljo za živino. Danes steljarjenja ne izvajajo več, zato so posamezni najlepši steljniki zakonsko zaščiteni. Lastniki dobijo subvencije, da v teh delih kosijo, sicer bi se belokranjski steljniki hitro zarastli. Že zelo zarasla Belo krajino bi z izginotjem steljnikov postala manj pestra in turistično manj zanimiva.

Po vsakem skupnem delu je potrebna analiza dela oziroma kaj smo koristnega videli in spoznali. Za zadnjo fazo našega stro-

kovnega potovanja smo si izbrali prijetno kmečko hišo v Drašičih. Pri Simoniču nas prijetno postregli. Gospodar nam je opisal tudi življenje ob slovensko hrvaški meji. Prijetno je bilo izmenjati strokovna in nestrokovna mnenja. Naši kmetje so se kar težko poslovili od prijetne družine. Ob odhodu nazaj na Koroško pa so izrazili željo, da naslednje leto gozdarji ponovno organiziramo strokovno ekscurzijo v kakšen drugi konec Slovenije. Tudi mi si želimo, da bi jih ob pomoči občinske finančne podpore lahko popeljali in jim predstavili kakšen še nam nepoznani del pestrih slovenskih gozdov.

V imenu kolegov gozdarjev Krajevne enote Crna se zahvaljujemo županu občin Crna in Mežica, ki sta tudi tokrat pomagala z finančno injekcijo, da smo lahko ogled dolenjskih gozdov praktično izvedli. ▲

1. Črnjanski in mežiški kmetje sredi negovanih dolenjskih listnatih gozdov.
2. Kajžarja s Plata med aktivnim počitkom razmišljata: "Tudi v našem gozdu bomo negovali listavce."
3. Motiv iz belokranjskih steljnikov.
4. Pod kmečko hišo Simonič v Drašičih.

Foto Gorazd Milinski

3

Foto Svab Švab

4

SEMINAR IZ NEGE GOZDOV

JANEZ ŠVAB, inž.gozdarstva, Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec

Bistra, s svojimi devetimi desetinskimi gozdovi od skupne površine, je tradicionalni gozdni revir. Velika odvisnost kmetov od gozda in navezanost na gozd že od malih nog, so nam v Zavodu za gozdove narekovale, da bi tu v Bistri organizirali učno delavnico, kjer bi se prvenstveno pogovarjali o negi gozdov.

Samo enajst lastnikov, od tega so še trije bivši gozdni delavci, pa je želelo, da smo še iz Tople in Ludranskega vrha k Plazniku v Bistru povabili mlade gospodarje iz teh sosednjih revirjev.

Seveda, pri taki učni delavnici ne sme manjkati vsaj nekaj teorije, saj veste, da je že pred 500

leti Leonardo da Vinci zapisal: Kdor se poda v prakso brez

teorije, je kot krmar, ki se vkrca na ladjo brez krmila in kompa-

Foto Janez Švab

sa in tako nikoli ne ve kje pljuje.

Res pa je, da so bili udeleženci tu bolj tihi, do kresanja mnenj in pa do lepih dialogov je prišlo v Knezovem gozdu. Tu si večkrat nismo bili edini, kateri osebek je pravi za »izbranca« in katerega bomo odstranili, ker je »konkurent«. Za načrtovalce in organizatorje delavnice pa je to prijetno, kajti tako vidiš, da ljudje niso le »prišli«, da so prišli predvsem zaradi tega, da dobijo nova znanja in izkušnje.

Pogledali smo si še film »Varno delo z motorno žago« in s skupno mislijo, da je uspeh tega srečanja že, če je samo en vrez z žago manj ali pa če bo v vsakem gozdu še več pravih »izbranec« in odstranjenih »konkurentov«. ▲

NEURJE TUDI V ČRNI NA KOROŠKEM

JANEZ ŠVAB, inž.gozdarstva, Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec

Tu, kjer je sedaj "mladovje", je bila nekdanja cesta Pistota - Rača puša.

Med počitnicami smo bili z družino v okolici Loga pod Mangrtom in v dolini reke Koritnice, skratka v prečudovitih krajih, kjer prebivajo zelo prijazni ljudje. V prvi polovici novembra pa jih je prizadela naravna katastrofa in ta, da še enkrat ponovim, prečudoviti biser je prekrut naravni pojav dobesedno izbrisal iz površja.

Tudi naša Črna je en tak biser (morda z rahlo lepotno napako) in tudi tu so se razbesneli bogovi »Narave« in marsikje so nastali plazovi, usadi in reka Meža ni več tekla po strugi, pač pa po cesti.

Ogromno truda, znanja in denarja bo potrebno, da se bo vse skupaj uredilo. Lepo bi bilo, da bi sedaj odgovorni pogledali »kritične točke« in da bi jih pred naslednjo katastrofo odpravili.

Prebivalci Črne in okolice razumemo, da najprej potrebujejo pomoč prebivalci Loga pod Mangrtom, Solčave..., vendar naj se tudi na nas ne pozabi. ▲

Foto Janez Švab

KMETIJSTVO

ŠTEVILNE DOMAČIJE TUDI V NAŠI OKOLICI PREJEMAJO PRIZNANJA ZA LEPO UREJENOST

MIRKO TOVŠAK, oec.

Pred kratkim je bila zaključena akcija, ki jo je vodil Kmečki glas, ko je izbral najlepše in arhitektonsko najbolj smiselno oblikovane objekte na kmetijah, ki se lepo vključujejo v okolje.

Letos je v Gornji Mislinjski dolini prejela to priznanje Miklavževa domačija nad Mislinjo, v lanskem letu pa domačija Rudija Korena, po domače Foltana, prav tako iz Mislinje. Prav veseli smo, da je Kmečki glas začel s temi aktivnostmi, prepričani pa smo, da je takšnih kmetij še veliko.

Tokrat vam predstavljamo eno izmed kmetij, ki se prav tako lepo vključuje v okolje. Gre za Vaukanovo kmetijo nad Mislinjo, kjer že vrsto let gospodari Bernard Orter s svojo ženo Polonco. Objekti te

kmetije so vidni daleč v dolino, zato je še toliko bolj pomembno, da so smiselno in lepo oblikovani.

Ko sem se pozno v jeseni neko nedeljo vračal s Pohorja, si nisem mogel kaj, da ne bi posnel nekaj fotografij, da bi na ta način predstavil domačijo tudi bralcem Viharnika.

1. Na kmetiji se preživljajo v glavnem z živinorejo in gozdom. Letos tudi njim ni prizanesla suša, zato je bila paša v jesenskem času bolj pičla.
2. Lepo oblikovani in vzdrževani hiši dajo končno popolno podobo rože, za katere vestno skrbi gospodinja Polonca.
3. Hlev je v zgornjem delu lesen in se tako lepo vključuje v okolje.

Foto Mirko Tovšak

NA MUTI JE DIŠALO PO ZELIŠČIH, SADJU IN PEČENIH KOSTANJIH

MARIJA OMULEC, predsednica društva kmetič Dravska dolina

Jesen se preveša v zimo in toplota doma prija. Če pa smo že staknili prehlad, bo domač čaj iz zdravilnih zelišč prišel še kako prav.

Članice društva kmetič Dravska dolina, odbora Muta, smo razstavile zdravilna zelišča in dišavnice, tudi zato, da jih prikazemo širšemu krogu ljudi. Med letom smo jih pridno pobirale in sušile, da jih imamo ob priliki pri roki in jih lahko uporabimo.

V sodelovanju s sadjarskim društvom "Bobovec", ki deluje na Muti, smo prireditev imenovali "Darovi jeseni".

Sadjarji so prikazali prešanje sadja, žganjekuho in razstavili stare sorte sadja, ki jih skrbno negujejo in obnavljajo. pečeni kostanji s sladkim moštom so bili posebej privlačni.

Čeprav smo v hišici degustirale lipov in melisin čaj, velike množice nismo pritegnile. Nekaj sladkih dobrot so obiskovalci lahko tudi kupili.

Na poličkah naše brunarice smo na ogled postavile preko

petdeset primerkov. Poleg tistih, nam najbolj znanih, kot so kamilice, meta, melisa, rman, timijan, lipa, žajbelj, pelin, so se našle tudi ne čisto vsakdanje rastline.

Članice so prinesle iz zeliščnih shramb še črn koren, toter, lan, lišaj, lučnik, plešec, ginko in še veliko drugih. Bela omela, ki je pravi drevesni zajedalec, je tudi zdravilna in je po ljudskem izročilu po nekod veljala za sveto rastlino, drugod spet pravijo, da zaljubljenim prinaša srečo. Me smo jo za dobrodošlico obesile na vhodna vrata.

Predzadnji oktoberski vikend je torej na Muti dišalo po pečenih kostanjih, sladkem moštu in vabečih toplih čajih. Za popestritev dogajanja je v soboto igrala Kmečka godba Pernice, v nedeljo pa pihalni orkester Muta, vendar gneče obiskovalcev na prizorišču le ni bilo.

Kogar je zanimala prikazana ponudba, je imel kaj videti, saj je bilo ob vsakem zelišču krajše pojasnilo o uporabi le - tega. Tistim, ki so zamudili, je lahko žal. Pa drugič! ▲

PRENOVLJEN MARKET KGZ LEDINA V SLOVENJ GRADCU

V prenovljenem marketu na Podgorski cesti v Slovenj Gradcu Kmetijsko gozdarska zadruga Ledina Slovenj Gradec nudi cenjenim kupcem ugoden nakup po izredno nizkih - modrih cenah.

V prodajnem delu mesnice pa boste postreženi z domačimi koli-nami.

Za vsa naročila lahko pokličete ☎ 88 45 442.
LEDINA z.b.o. Slovenj Gradec

PRODAJA MINERALNIH GNOJIL

Ledina obvešča vse kmete, da je pričela z akcijo prodaje mineralnih gnojil proizvajalca INA KUTINA.

Zaradi visokega porasta nabavnih cen v naslednjih mesecih vam že sedaj nudimo v naših poslovalnicah mineralna gnojila po ugodnih predsezonskih cenah.

POGOJI NAKUPA

1. Plačilo na obroke (1 + 3 tako, da plačate polog takoj, nato še tri mesečne zaporedne obroke) – BREZOBRESTNO.

2. Koriščenje članskega popusta za člane zadruga Ledina ob takojšnjem plačilu v trgovini (s takojšnjim plačilo z gotovino ali takojšnjim vnovčenjem bona).

CENE MINERALNIH GNOJIL

KAN 27%: obročno odplačilo cena 1.716,00 SIT/🗑️

takojšnje plačilo cena 1.650,00 SIT/🗑️

NPK 15:15:15: obročno odplačilo cena 2.250,00 SIT/🗑️

takojšnje plačilo cena 2.160,00 SIT/🗑️

Že v naslednjih mesecih proizvajalec predvideva takšno nabavno ceno, kot je naša sedanja prodajna cena, zato želimo, da se pravočasno oskrbite z mineralnimi gnojili za naslednje leto, saj so zaloge le – teh v naših poslovalnicah omejene. V prihodnjem letu pričakujemo bistveno višje cene mineralnih gnojil, ker so cene odvisne od gibanja cen naftnih derivatov, te pa so se v zadnjem času močno dvignile.

Ledina z.b.o. Slovenj Gradec

LIČKANJE KORUZE

IVAN HAMUN

Mnogo znanih ročnih kmečkih opravil ni več na kmetijah, ker jih nadomeščajo stroji. Tako so tudi običaj ličkanje koruze opustili domala vsi kmetje, ker to opravilo stroji. Ličkanje so tudi poimenovali kožuhanje, flencanje, ipd.

Doma nismo imeli kmetije, na ličkanje koruze pa so me večkrat povabili sorodniki. Temu vabilu sem se vedno rad ozval, ker mi je bilo to delo všeč, kot tudi zabava po opravljenem delu.

Dozorelo koruzo so potrgali in jo zvozili na skedenj, da je bila na suhem do dne, ko smo pričeli ličkati. Ličkanje smo opravljali navadno ob sobotah, ker je po končanem delu sledila še zabava. Na ta dogodek so povabili tudi sosede, prijatelje in sorodnike. Proti večeru so nanosili v največji prostor v hiši, ki so mu pravili "tavečja" hiša, velik kup koruznih storžev. Posedli smo okrog kupa in delo se je pričelo. Delo je potekalo tako, da je vsak prijel storž v roko, dva lista pustil,

ostale pa populil, da je ostal storž gol. Tista dva lista, ki sta ostala, smo zvezali z drugim storžem in tako oba skupaj obesili na late, ki so bile za to pripravljene. Delo smo razdelili tako, da so eni pulili liste s storžev, drugi so po dva vezali skupaj, tretji pa so jih potem obešali na late. Delo je teklo kot po tekočem traku. Med delom smo peli, si pripovedovali šale in uganke. Tudi pijače ni manjkalo. Po končanem delu so vsi pomagali pospravljati, da je bila soba čimprej pripravljena za zabavo. Postavili smo mize in stole, gospodinja pa je nanosila jedaače in pijače. Godec je raztegnil harmoniko in začela se je zabava, ki je trajala kar do jutra. Skoda, da takih lepih običajev ni več. ▲

ZM d.d.
**ZAVAROVALNICA
MARIBOR**

ZAVAROVALNICA MARIBOR d.d.

Podružnica SLOVENJ GRADEC

tel.: 88 41 591, 88 41 881, 88 41 882, fax: 88 41 814

Zavarovalnica Maribor d.d.
zanesljiv partner za vse
vrste zavarovanj.
Zavarovalnica
z najdaljšo tradicijo
in največ
zavarovanci
na Koroškem!

koroška banka

Koroška banka d.d., Slovenj Gradec,
bančna skupina Nove Ljubljanske banke

KOROŠKA BANKA D.D. SLOVENJ GRADEC

ŽELI VSEM SVOJIM VARČEVALCEM

IN POSLOVNIM PARTNERJEM

PRIJETNE BOŽIČNE PRAZNIKE

TER SREČNO IN POSLOVNO USPEŠNO

NOVO LETO 2001

Vaša banka
Koroška banka d.d.
Slovenj Gradec
bančna skupina
Nove Ljubljanske banke

Prevedla in priredila MARJANA SIMETINGER

Zakaj cepljenje?

Okužba s pnevmokokom je resna okužba, ki povzroča mnoge bolezni, lahko pa tudi smrt.

Zboli lahko vsak, vseeno pa obstajajo rizične skupine. Med te spadajo starejše osebe (nad 65 let), mlajši otroci, alkoholiki, srčni in pljučni bolniki, bolniki z ledvično okvaro, sladkorni bolniki, bolniki, okuženi s HIV in bolniki z nekaterimi vrstami raka.

Podatki kažejo, da pnevmokok lahko pripelje do resne okužbe pljuč, (pnevmokokna pljučnica; od 20 zbolelih umre eden), krvi (bakteriemija; od 10 bolnikov umre dva) in možganskih ovojnic (meningitis; od 10 zbolelih umrejo trije). Pri osebah z zgoraj omenjenimi zdravstvenimi težavami je smrtnost še verjetnejša.

V preteklosti so zdravila kot npr. penicilin uspešno pozdravila tovrstne okužbe, sčasoma pa je pnevmokok postal rezistenten na ta zdravila, zato je tudi zdravljenje težavnejše. Prav zaradi tega je preventiva v smislu cepljenja s pnevmokoknim cepivom vedno bolj pomembna.

Pnevmokokno cepivo

Pnevmokokno cepivo nudi zaščito proti 23 tipom bakterije. Pretežno zdravi odrasli razvijajo zaščito za večino teh tipov v 2 do 3 tednih po cepljenju. Starejši ljudje, otroci, mlajši od dveh let in ljudje z nekaterimi kroničnimi boleznimi se mogoče na ceplje-

nje ne bodo odzvali tako dobro ali pa sploh ne.

Kdo naj bi se cepil?

- Odrasli nad 65 let starosti
- Starejši od dveh let, ki imajo naslednje kronične bolezni:

- bolezn srca,
- pljučne bolezni,
- sladkorna bolezen,
- ciroza jeter.

- Starejši od dveh let, oboleli za naslednjimi boleznimi, ki znižujejo odpornost in zvišujejo možnost infekcije:

- Hodgkinsova bolezen
- Okvare ledvic
- Nefrotski sindrom
- Odstranjena ali poškodovana vranica
- Po presaditvi organov
- Limfom, levkemija
- Multipli mielom
- Okužba s HIV

- Starejši od dveh let, ki jemljejo določena zdravila oz. so podvrženi določenemu zdravljenju, ki zmanjšuje odpornost:

- dolgoročno jemanje steroidov,
- terapija s sevanjem

določena zdravila proti raku.

Kolikokrat se morate cepiti?

Ponavadi zadostuje ena doza, včasih pa je zaradi določenih okoliščin potrebna še druga doza cepiva.

Dvakratno cepljenje se priporoča:

- osebam s poškodovano vranico ali brez nje,
- okuženim s HIV,

- bolnikom z rakom, levkemijo, limfomom in multiplim mielomom,

- bolnikom s kronično odpovedjo ledvic,
- bolnikom z nefrozo,
- osebam po presaditvi notranjih organov ali kostnega mozga,
- osebam, ki jemljejo zdravila, ki zmanjšujejo odpornost (kemo terapija in steroidi).

Otroci, mlajši od 10 let lahko dobijo drugo dozo 3 leta po prvi, starejši od 10 let pa 5 let po prvi dozi.

Ostala dejstva o cepljenju

- Otroci, ki so sicer zdravi, vendar pogosteje zbolevali za vnetjem ušes, sinusitisom in ostalimi boleznimi zgornjih dihal, zaradi tega ni potrebno cepiti proti pnevmokoku.

- Pnevkokno cepivo je lahko manj učinkovito pri nekaterih ljudeh, posebej pri tistih, ki imajo zmanjšano odpornost proti infekcijam. Vendar bi se prav ti ljudje morali cepiti, saj je njihova dovzetnost za pnevmokokno infekcijo zelo velika.

- Varnost cepljenja med nosečnostjo še ni dovolj raziskana. Ni sicer podatkov, da bi bilo cepivo škodljivo za mater ali zarodek, vendar se mora nosečnica glede cepljenja vseeno posvetovati s svojim zdravnikom. Ženske, ki spadajo v rizične skupine glede pnevmokokne infekcije pa se morajo, če je le mogoče,

zaščititi s cepljenjem še pred nosečnostjo.

Kakšna so tveganja pri cepljenju?

Pnevkokno cepivo je zelo varno cepivo. Približno polovica cepljenih ima zelo blage stranske učinke kot so rdečina in bolečina na mestu vboda. Pri manj kot enem procentu cepljenih se razvije povišana temperatura, bolečine v mišicah ali zmerne lokalne reakcije. Resne alergične reakcije so zelo redke. Obstaja zelo majhno tveganje, da bi po cepljenju prišlo do nevarnih zdravstvenih problemov ali celo smrti.

Če zbolimo, je torej tveganje veliko večje, kot pri samem cepljenju.

Kaj naredimo, če po cepljenju le pride do resnih zapletov?**Na kaj je treba biti pozoren?**

Na nevarne alergične reakcije (izpuščaj, težave pri dihanju, šok)! **Kaj naredimo?**

Takoj pokličemo ali obiščemo zdravnika! Zdravnika podrobno obvestimo o datumu cepljenja ter o času in poteku reakcije.

Dodatne informacije ...

lahko dobite pri osebnem zdravniku ali v cepilni ambulanti Zavoda za zdravstveno varstvo Ravne na koroškem.

☎ 02-8705252

Vir: IVZ in CDC ▲

POMEN SADJA V ZDRAVILSTVU

MILENA CIGLER GREGORIN, inž.agronomije

KUTINA

Marsikdo, ki gre mimo drevesa, obloženega z citronasto rumenimi kutinami,

misli, da gre za posebne vrste hruške in ko slastno vgrizne v vabljeni sadež, razočaran skremži obraz zaradi izredno trpkoga okusa. In pride do prve informa-

cije pri tem sadežu: sveža ni užijna.

Če ga prva izkušnja ni odvrnila od tega sadeža, potem bo bogato poplačan z njenimi zdravilnimi učinkovinami in jo bo vsako leto z veseljem in pridom uporabljal v želejih, kompotih, marmeladah, ter kot cela, nestrta semena v kozmetiki in medicini.

Drevo kutine uspeva praktično povsod, čeprav so z žlahtnjenjem dosegli že do 1/2 kg velike plodove in mehkejšo lupino, je pa res, da se bolj žlahtni primerki

manj časa držijo in prej zagnijejo. Naše babice so namreč pokladale kutine na vrh omar in sobe so lepo dišale po hruškastokutinasti svežini dolgo v zimo.

Semena kutine vsebujejo veliko vodotopnih sluzi. Plod vsebuje veliko sladkorja (predvsem fruktoze), organskih kislin, čreslovin, pektinov in vitaminov.

Sluzi delujejo zdravilno na vnetje ustne votline in žrela ter blažijo bolečine.

V semenih je glikozid amigdalina, zato strtih ne uporabljamo. Sluzi iz semen uporabljamo pri razpokanih ustnicah, pri opeklinah, pri dekubitusu ter v številnih kremah in mazilih.

Plodovi delujejo zapirajoče, to je proti driskam, ker vsebujejo

veliko čreslovin. Tudi čaj iz listja je bil nekaj priljubljeno zdravilo za zdravljenje drisk dojenčkov in malih otrok.

In sedaj še recept za kuhanje marmelade, ki sem ga slišala od starejše osebe, pa ga vsa leta s pridom uporabljam in koristim: kutinam, če iz njih kuhate marmelado, dodajte nekaj jabolk in nekaj češpelj (po okusu) in marmelada bo izgubila trpek okus in bo prava poslastica v zimskih dneh. Marmeladi ni potrebno dodajati sredstev za želiranje, ker vsebujejo kutine same dovolj pektina in obilno želirajo.

Viri: Katja Galle Toplak;

Zdravilne rastline na Slovenskem

Lastni viri Zbrala: Milena Cigler Gregorin

PRAZNUJEMO

90 LET JUSTINE REDNAK po domače "Golčmanove mame"

MIHAELA KOTNIK

Naše življenje se začne z rojstvom, potem si zastavimo visoke cilje, ki jih poskušamo doseči, potem pa ostarimo.

Ko človek obhaja kakšno pomembno obletnico, svojo ali pa od znanca ali prijatelja, se nam nehote v spominu vrstijo tudi dogodki in stvari iz njegovega življenja. Vedno se najprej spomnimo lepih in veselih dogodkov in le malokdaj težkih življenjskih preizkušenj. Dosti nam ostane skrito za vedno, zapisano v srce, le takrat, ko beseda da besedo, to razkrijemo v pogovoru s sočlovekom in razdelimo na trpke, žalostne in vesele dni. Pravijo, da vsak človek doživi veliko stvari v življenju, še posebej, če si učaka starost 90 let, kot Justina Rednak iz Doliča.

Justina se je rodila 19. septembra 1910 leta pri Golčmanu po domače na delavsko kmečki domačiji materi in očetu Pesjakovima. Imela je še starejšega brata Tileka in sestro Bernatko. Oba sta umrla v svojih najlepših letih. Sestra Bernatka je zapustila mladoletne otroke: Franca, Jožeta, Slavka in Pepco. Težko, a z vso ljubeznijo jih je vzgajala Justina, da so odrasčali v nadomestljivi ljubezni njihove matere, saj je bil najmlajši Jože star le slabi dve leti.

Prišel je čas, ko je Justina spoznala in zasnubila svojega moža

Foto Mihaela Kotnik

Ceneka, doma iz Kozjaka. Noveembra leta 1941 sta se poročila v cerkvi sv. Florjana v Doliču. Iz njune ljubezni se je rodilo 5 otrok: Mihaela, Franci, Ivan, Tinka in Tone. Ker je bila družina kar številčna, niso mogli živeti samo od kmetije, zato se je njen mož Cenek zaposlil pri železnici. Justina je doma gospodinjala in skrbela tudi za vsa kmečka opravila. Največja težava pa je bila takrat voda, ki je ni bilo pri hiši. Prinašati jo je morala več sto metrov do hiše in hleva, da je lahko prala in napojila živino.

Težko je bilo. Justina je vztrajala, dajala ljubezen otrokom, zemlji in seveda svojemu možu Ceneku. Kar nekaj let sta z možem skrbela tudi za njegovo mamo.

Otroci so odrasčali, vsak po svoje si je našel službo, pa tudi svojega življenjskega sopotnika. Rojevali so se vnuki, kar 13 jih ima naša Justina in 12 pravnučkov. V srcu so ji ostali lepi spomini na godove, rojstne dneve, poroke, še posebej jih je znal razveseliti z zvoki svoje harmonike njen mož Cenek. Tudi sino-

vi stopajo po njegovi poti, še posebej najmlajši Tone rad raztegne svoj meh za dušo in srce.

Tekla so leta in ko so Justini in Ceneku pošle moči, sta dala svoje imetje - kmetijo najstarejšemu sinu Franceku in njegovi ženi Treziki, da bi skrbela za starša, še posebej, ko jima bodo pošle moči.

Kmalu je oče Cenek zelo zbolel, da so mu amputirali obe nogi. Zdravje mu je pešalo in umrl je 9. avgusta 1979 leta. Globoki žalosti za možem se žena Justina ni predala. Leta so tekla in 29. septembra letos je dopolnila 90 let življenja.

Sin Franci in njegova žena Trezika lepo skrbita za mamo Justino, da preživlja jesen življenja lepo in ugodno v topli sobi. Justina je vesela vsakega obiska, še posebej znancev in prijateljev, da ji popestrijo urice dneva tja v noč. Zato si je srčno želela praznovati svoj 90 rojstni dan s svojimi najdražjimi. Slavje je bilo 30. septembra v strelski koči v Doliču. Ker je bogu in materi Mariji hvaležna za dolgo in pestro življenje, si je zaželela sv. mašo, ki jo je darovala pokojnemu možu in seveda ob svoji 90. letnici v farni cerkvi sv. Florjana v Doliču. Še posebej lepo pa je bilo, ko se je zavrtele ob zvokih harmonike s svojimi najdražjimi sinovi, zeti, vnuki, prijatelji, sosedi.

Zato draga slavljenska, "Golčmanova" teta, še na mnoga leta, želimo iz srca, naj vam bo sreča mila, ko boste zopet rojstni dan slavila, takrat zberemo se spet, če boste učakali okroglih 100 si let. ▲

35 LET USPEŠNEGA ZAKONSKEGA ŽIVLJENJA JOŽETA IN JUKE BRICMAN p.d. SVETNETOVIH IZ PODGORE PRI KATLJAH

ROK GORENŠEK

V nedeljo, 15. oktobra 2000 sta na svojem domu pri Svetnetu v Podgori v Kotljah v najožjem krogu svojih otrok, snah, zetov in vnukov proslavila 35 let srečnega, uspešnega zakonskega življenja naša znanca in prijatelja Jože in Julka Bricman, po domače Svetneči Pepi in Julka.

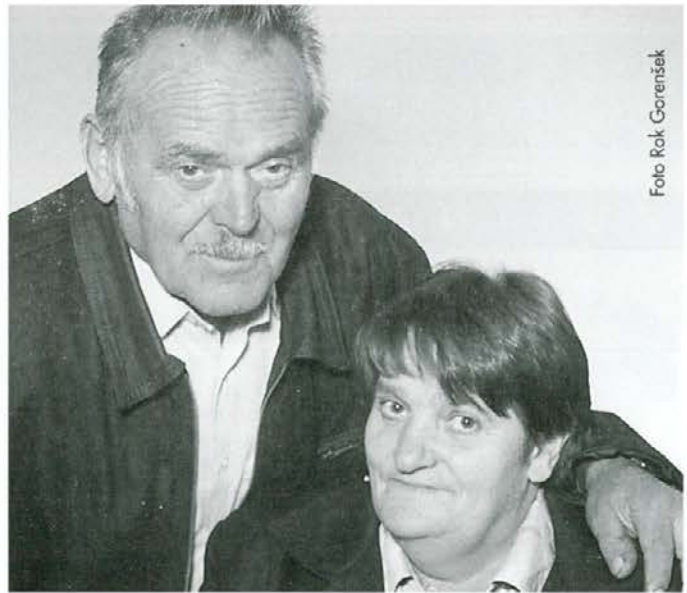

Foto Rok Gorenšek

Jože se je rodil 12. februarja leta 1935 doma pri Svetnetu. Ženo Julko, ki se je rodila 4. decembra leta 1946 v Cirkulanah pa si je poiskal v Halozah. Poročila sta se oktobra leta 1965 v Kotljah. V zakonu so se jima rodili štiri otroci: Mihaela, Joži, Uroš in Valerija. Mihaela in Damjan sta jima podarila vnukinji Moniko in Marušo, Uroš in Marjeta Urško, Jože in Nataša Gašperja, Valerija in Darko pa Ožbija.

Spominjam se, kako sem po globokem snegu odhajal kot prisilni mobiliziranec v nemško vojsko 13. januarja 1943. Blizu Matevževega križa v Kotljah sem srečal mlajšega brata Lojzeta in Pepija, ki sta prihajala iz šole.

Ko smo se poslovili, sta na ves glas zajokala. Tudi mene je premagalo. Tik za Matevževim križem sem se vrgel v sneg in na ves glas tulil od bolečine ob slovesu in negotovosti, kajti odhajal sem za nedoločen čas na fronto, kjer so kvaveli in umirali tisoči mladih fantov, kot sem bil jaz.

Po vojni je Pepi postal traktorist. Od doma se je za nekaj let preselil v združni dom v Kotle, kjer sva skupaj stanovala. Spominjam se dogodka, ko je odhajal k poroki, sva se na hodniku združnega doma oba solznih oči poslovila, kot da bi on odhajal na fronto, ne pa svoji sreči naproti.

Doma na Svetneči zemlji je

začel graditi svojo hišo in jo je tudi zgradil. V tej hiši se je že rodila hčerka Valerija. Pozneje je hišo zamenjal za Svetnečo kmetijo s svojo sestro in tu skrbel za starša. Po odsluženju vojaškega roka se je vrnil na kmetijo in z Julko sta jo začela prenavljati: modernizirala sta hlev, kupila krave, zgradila mlekarno in popolnoma obnovila stanovanjsko hišo. S trdim delom in tudi s pomočjo odraščajočih otrok sta modernizirala kmetijo.

Pepi je znan veseljak. Skupaj z Lubasovim Stankom, ki je, žal, že pokojni, sta naredila marsikak podvig, o katerem se je potem dolgo govorilo. Julka je kot dobra, bistra žena stočno

prenašala takšne vesele podvige in svojemu možu nikoli ni zamerila ali mu očitala tega, kar je storil. Nekoč sta s Stankom odšla nekam po kure, vrnila pa sta se šele po treh dneh, brez kur, seveda.

Na poseben način pa sta Julka in Jože proslavila rojstva svojih otrok. Takrat je bilo vedno veselo in tudi jaz sem se teh proslav vedno udeležil.

To je le nekaj drobcev iz njunega 35 let skupnega življenja. Pa naj ostane nekaj še za kdaj drugič.

Slavlencema iz srca čestitamo za lep jubilej in jima želimo, da bi bila zdrava in še naprej srečna v skupnem zakonskem življenju. ▲

VIHARNIK

Izdaja:

Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec, d.d.
2380 Slovenj Gradec,
Vorančev trg 1
Telefon: 88/ 43-332,
Faks: 88/ 42-684
E-mail: gozd.slg@gg-sg.si
Direktor: Silvo Pritržnik
Uredniški odbor: Ida Robnik in Gorazd Mlinšek
Glavna urednica: Ida Robnik
Likovna urednica in grafično oblikovanje: Marlena Humek
Oblikovalska realizacija: Dizajn studio Humek
Tehnični urednik: Alfi Hutter
Priprava za tisk in fotoliti: Grafična forma Hutter, Maribor
Tisk: ZIP CENTER, Ravne na Koroškem
Naklada: 1750
Vse pravice pridržane, © Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec 2000.
Fotografije © avtorji

Na ovitku Viharnika:
Naravoslovni dan učencev 2. razreda
OŠ Prežihovega Voranca, Ravne na Koroškem.
Avtorica fotografij:
Andreja Keber

PLAZNIKOVA BICA 90 LET

LUDVIK MORI

V soboto, 23 septembra se je pri Plazniku zbralo pet hčera, 16 vnukov in 21 pravnukov ter en pra-pra vnuk in veliko število sorodnikov, da so proslavili visok življenjski jubilej Micke Plaznik.

Micka, kakor smo jo po domače klicali, se je rodila pri Rebrniku na Pernicah. Njej so sledili še: Julka, Tonč, Justa, Marko in Trezika, ki je umrla v 13. letu.

Le najstarejši ljudje se še spominjajo, kako trdo je bilo življenje med prvo svetovno vojno in po njej. Tudi oče jim je zgodaj umrl, mati Frančiška pa se ni več znova poročila ampak je sama z otroki dobro in skrbno gospodarila in dočakala visoko starost.

Micka je bila veselo in družabno dekle. Veliko je kuhala na ohceti, pogrebih in drugih gostijah. Spoznala je Plaznikovega Ivana iz Sv. Primoža nad Muto, s katerim se je poročila leta 1935 ter podarila življenje šestim otrokom: Julki, Pepci, Tiniki, Micki ter sinku, ki je umrl, ko mu je bilo komaj štiri mesece.

Leta 1977 ji je umrl mož in kmetijo je prepustila hčerki Micki, ki lepo skrbi zanjo. Vsako nedeljo jo obiščejo svoji, ki tudi pri delu na kmetiji radi pomagajo. Bica, ki je še bistrega duha in spomina pa jim rada pripovedu-

Plaznikova bica med svojimi hčera.

je razne dogodivščine, ki so jih uganjali godci in camarji na ohceti. Manj rada pa govori o težavah, ki so jih pestile med vojno in po njej. Težko je bilo ročno obdelovati te strme njive z majhnimi otroki, potem je bila obvezna oddaja, da so kljub trdemu delu zelo skromno živeli. Da bi pregnal te težke spomine sem jo vprašal, kdaj ji je bilo najlepše. Odgovorila je: "Ja, v mladih letih in sedaj, ko že vnuk

Damijan pridno kmetuje ter zraven hodi še na delo, jaz pa varujem pravnucke, da mlada lahko pomaga tašči Micki, saj na kmetiji dela nikoli ne zmanjka."

Ob njenem visokem jubileju se je zbralo veliko njenih potomcev ter sorodnikov in so se z njo veselili ter rajali pozno v noč.

V svojem in tudi v imenu vseh vaših ljubih vam želim, draga Plaznikova bica, še veliko let lepega in zdravega življenja. ▲

FRANC HOVNIK, ZBRČKI FRANCI NA SELAH - 80 LET

ROK GORENŠEK

Le redkim je dano doživeti in praznovati 80 let življenja. Naš dragi Franc Zabrčnik ga je doživel in ga zdrav, čil in nasmejan, dobre volje proslavil v krogu svojih najdražjih žene Elčke, sina Francija, hčerke Ide, Mojce, Elčke, snaha Brede, zetov Anzija, Gustija in Ivota ter osmih vnukov, 22. oktobra letos v prijazni, domači koroški gostilni pri Dularju.

Ob njem in njegovih pa so praznovali tudi sorodniki, znanci in prijatelji. Vse, ki se jih je spomnil, je povabil, da so skupaj preživeli ta nepozabni dan.

Franc Hovnik se je rodil avgusta 1920 leta. V osnovno šolo je hodil v Kotlje. Bil je vzoren, nadarjen in živahen učenec. Radi so ga imeli učitelji in sošolci. Franci najprej ni bil predviden za naslednika pri Zabrčniku. To je postal šele po nepričakovani smrti brata Pepija. Tako je dobila kmetija svojega doslej naboljšega in najuspešnejšega gospodarja.

V pozni jeseni leta 1942 je bil prisilno mobiliziran. Moral je v nemško vojsko. Izkusiti je moral strah, trpljenje druge svetovne vojne. Znašel se je na Hrvaškem, kjer je dobil vezo s partizani in se jim pridružil. Preživel je pomanjkanje in kot partizan najtežje boje. Konec leta 1944 je bil težko ranjen. Prepeljali so ga v bolnišnico v Italijo. Leta 1945 ob koncu vojne so domači mislili, da je mrtev, da je padel neznano kje. Veselje je bilo zato toliko večje, ko se je sredi leta 1945 zdrav vrnil domov. Nato se je leta 1947 poročil. Pri izbiri življenjske sopotnice je imel srečo.

Foto Rok Gorenšek

Ida Hovnik in njen oče Franc Hovnik.

Dobil je lepo, razgledano, pridno ženo in gospodinjo Hovnikovo Elčko iz Sel. Takšno, kakršno je potreboval sam in še bolj Zabrčnikov grunt. Sedaj sta srečno poročena že triinpetdeset let. V zakonu so se jima rodili štiri otroci: sin Franci, ki je priznan sodnik in tri hčere: Ida, Mojca in Elčka. Franci si je doma pri Zabrčniku zgradil lep vikend. Vse tri hčere so se poročile in si z očetovo pomočjo zgradile lastne hiše. Dedku in babici pa so doslej darovale 8 vnukov.

Franci je izredno nadarjen in naravno inteligenten človek. Skupaj z Elčko sta posodobila Zabrčko kmetijo z naprednim, modrim in modernim gospodarjenjem. Te vrline sta prenesla tudi na svoje naslednike. Franci je imel poseben posluš za strojno tehniko. Zelo zgodaj

si je kupil avto. Ker do kmetije tedaj še ni bila zgrajena avtocesta, si je garažo zgradil v Dularjevem grabnu. Danes je pri hiši vse: stroji in naprave za gospodarstvo in v hiši. Najprej je prišla elektrika, potem traktor, radio, televizija, telefon, vmes pa gradnja poslopij. Pri tem pa Zabrčki Franci nikoli ni zanemaril družabnega in družbenega življenja. Bil je član kmetijskih zadrug Kotlje in Sele, dokler sta obstajali, član KKZ Slovenj Gradec, član TOK gozdarstva Ravne in Slovenj Gradec. Vsa leta po vojni je bil član občinskega odbora za kmetijstvo v občini Slovenj Gradec. Dolga leta je bil predsednik organizacije ZB Sele in še bi lahko našteval.

Zabrčka hiša slovi daleč naokoli po svoji gostoljubnosti. Človek si kar zaželi obiskati to

hišo, kjer je zmeraj prijazno sprejet, kjer si ljudje najdejo čas za prijeten, sproščen pogovor. Zabrčki Franci je z velikimi črkami zapisan med ljudmi. Je prijazen, razumevajoč, človeku vedno dobro svetuje in tudi pomaga, če je potrebno, dober sosed, zvest prijatelj, ljubeč mož, oče in dedek.

Nanizal sem le nekaj drobcev iz bogatega življenja Franca Hovnika, Zabrčkega Francija. Vsi, ki ga poznamo in radi imamo, mu iz vsega srca kličemo in prisrčno želimo še mnoga zdrava leta življenja med svojimi najdražjimi in med nami, njegovimi znanci in prijatelji.

Pri Zabrčniku pa so letos praznovali še en jubilej, 50. rojstni dan hčerke Ide Hovnik, Zabrčnikove gospodinje.

Ida se je rodila 23. oktobra 1950 leta. Za moža si je izbrala zelo pridnega Pristovskega sina Anzija z enakim priimkom, kot je njen deklški. Leta 1973 sta se z Anzijem poročila. V zakonu so se jima rodila tri dekleta: Davorina, Sonja in Breda. Davorina je že poročena. Vsa tri dekleta so pridna in lepo vzgojena.

Ida z Anzijem nadaljuje tradicijo daleč naokrog poznane Zabrčke hiše. Oba sta izredno skrbna in delovna. Ida slovi kot zelo dobra kuharica, Zabrčka hiša pa glede na to po gostoljubnosti. Vzorno, z resnično ljubeznijo pa skrbita za Idina starša. Zgradila sta novo hišo, kjer se ujemajo in prepletajo želje in hotenja stare in nove Zabrčke generacije.

Ida je resnično izredno pridna, poštena, ljubeča žena svojemu možu, dobra mati svojim otrokom, hčerka svojim staršem, dobra sosedica, znanka in prijateljica.

Naši dragi slavljenci Idi prisrčno čestitamo in ji kličemo še na mnoga leta srečnega življenja. ▲

MLADI GOSPODAR TOMAŽ IZ JAVORJA

FRANC JURAČ

Letošnjo Martinovo soboto, ko se je mošt spremenil v mlado vino niso slavili samo v vinorodnih krajih temveč tudi v številnih drugih krajih. Zagotovo pa je bila ta sobota nepozabna za sedem mladih fantov iz Prekmurske, Ljubljanske, Primorske, Posavske, Dolenjske, Celjske in Koroške regije, ki so prav ta dan bili na izboru mladega gospodarja za leto 2000, sklepna prireditev pa je bila na Bizeljskem.

Tednik Kmečki glas, Zveza slovenske podeželske mladine, Društvo podeželske mladine in Kmetijsko-gozdarska zbornica Slovenije so letos že četrty priredili izbor mladega gospodarja za leto 2000, za izbor pa se je potegovalo kar sedem mladih kmečkih fantov, bodočih gospodarjev. Iz ljubljanske regije je na izbor prišel Franci Urbanija, iz Primorske Primož Jesenko, ki je bil tudi zmagovalec, Posavje je zastopal Roman Zveglič, Dolenjsko Tone Štrucelj, Celjsko Andrej Lopan, iz Prekmurske regije je na izbor prišel Gorazd Bagola, Koroško regijo pa je zastopal 24-letni Tomaž Modrej iz Javorja nad Črno na Koroškem. Za naslov mladega gospodarja pa sta letos izostala Gorenjska in Podravska regija.

Bilo je leta 1997, ko so izbor mladega gospodarja pripravili prvič. Za prvega mladega gospodarja je bil izbran Janko Jeglič iz Pobrežja na Gorenjskem, predlansko leto mu je sledil Jože Zlate iz Praš pri Mavčičah, lanskoletni naslov mladega gospodarja pa je dobil Aleš Balon iz Drenovca na Bizeljskem in prav po njegovih zaslugi je bila letošnja zaključna prireditev za izbor mladega gospodarja za leto 2000 na Bizeljskem, prihodnje leto pa bo tovrstno srečanje in izbor na Idrijskem, od koder je letošnji zmagovalec Primož Jesenko.

Koroško regijo je na izboru mladega gospodarja za leto

Mladi Tomaž Modrej z mamo Marijo in očetom Adolfom

Podkržnikova kmetija v Javorju.

2000 zastopal Tomaž Modrej, mladi bodoči gospodar Podkržnikove kmetije iz Javorja nad Črno na Koroškem. Pri izboru je zasedel tretje mesto in s tem mestom je mladi Tomaž nad vse zadovoljen. "Ja, bil sem zelo presenečen, ko me je društvo podeželske mladine Mežiške doline predlagalo za mladega gospodarja leta. Ob tem pa mislim, da je poleg mene še več takih, ki bi lahko prejeli takšen naslov. No, če je že tako potem sem vesel in ponosen, da sem si prisvojil tretje mesto, to pa mi seveda veliko pomeni, še zlasti zato, ker živim v hribovitem svetu in se srečujem s težavami pa tudi z uspehi na kmetiji," pravi Tomaž Modrej.

Kako pa je potekal sam izbor za mladega gospodarja?

"Pred strokovno komisijo smo morali vsi kandidati povedati nekaj o osnovni dejavnosti, s katero se ukvarjamo doma na kmetiji, zatem pa je bila okrogla miza z mag. Francem Butom, državnim sekretarjem na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, za tem pa smo morali še odgovoriti na vprašanja o značilnosti Bizeljskega pa o vsebini časopisa Kmečki glas ter nekaj o strokovnih knjigah Kmečkega glasa. Odmerjen čas za odgovore je bil le deset minut in po prvem krogu pisnega kviza smo Primož Jesenko, Franci Urbanija in jaz dobili vsak po 16

točk in tako prišli v finale. V velikem finalu smo morali pokazati ročne in druge spretnosti. Zanimivo je bilo prenašanje vina s "cugom" v polič. Sestaviti smo morali prve štiri verzje slovenske himne Zdravljice. Vse kar smo morali pri tem opraviti in pokazati je bilo za nas družabno in veselo in nekaj takega ne moreš nikoli pozabiti," meni Tomaž Modrej.

Podkržnikova kmetija na Javorju je na višini blizu tisoč metrov nadmorske višine in mladi Tomaž živi na kmetiji z materjo Marijo in očetom Adolfom. Kmalu bo nasledil kmetijo in na njej bo gospodaril tako kot si je gospodarjenje začrtal že danes. "Naša kmetija je velika 36 hektarjev, od tega je 26 hektarjev gozda, dobrih deset hektarjev je travnikov. Na kmetiji se ukvarjamo s prirajo bikov pitancev, del dohodka iščemo v gozdu, odprli pa smo tudi gostilno in jo registrirali kot s.p. in ne kot dopolnilna dejavnost na kmetiji. Odločitev za odprtje gostilne pa je bila predvsem v tem, da imamo premalo zemljišč, primernih za pridelavo tistega, po čemer vprašujejo gostje. V gostinski del smo letos veliko vlagali, obnovili smo gostinski prostor z okoli 50 sedeži in zgradili igrišče za odbojko, z namenom, da se v kraju srečujejo in zabavajo mladi," pravi Tomaž.

Ko so pri Podkržnikovih na Javorju načrtovali odprtje gostilne, so že takrat mislili na ponudbo na domače pristne jedi. Že danes radi postrežejo z domačimi salamami, klobasami in želodcem, ponudijo skuto in sir, postrežejo z domačim jabolčnikom, češnjevim ali hrušovim žganjem, za katerega so lani dobili srebrno priznanje na ocenjevanju kmečkih dobrot na Ptuj. Pri Podkržnikovih so znani tudi koroški žganci z ocvirki, mlekom ali telečjo obaro. V domači peči pečejo ržen kruh, radi pa postrežejo tudi z raznovrstnim domačim pecivom in nudijo vsakomur pravo koroško gostolubje.

Ko bo mladi Tomaž nasledil kmetijo bo na kmetiji pričel z ekološkim kmetovanjem, saj je že uspešno opravil tečaj za pridobitev certifikata. Ob vstopu v Evropsko unijo pa bo za njega kmetijstvo nov izziv zlasti na področju ekstenzivne pridelave in ekološkem kmetovanju. ▲

MIRKO TOVŠAK

Foto Mirko Tovšak

Mladino je treba usposabljati, da bo znala ceniti lepote narave. Skupni, organizirani pohodi v gore nudijo za to lepe možnosti.

Prvi sneg je že pobelil tudi nižje vrhove gora, vendar nekatere najbolj vnete pohodnike to ne moti, da ne bi posamezno ali v manjših skupinah tudi v tem času preizkusili svoje telesne zmogljivosti na planinskih pohodih.

Organizirane skupine planincev, ki se udeležujejo napovedanih pohodov pod vodstvom in nadzorom planinskih vodnikov pa so koncem meseca oktobra v glavnem zaključile svojo pohodniško sezono, saj je tudi večina planinskih postojank v najvišje in srednje ležečih planinah že zaprla svoja vrata.

V Mislinjski dolini delujeta sedaj dve planinski društvi, Slovenj Gradec in Mislinja in obe imata

tudi številne usposobljene planinske vodnike. Zato ti organizirajo številne skupinske pohode v gore. V Slovenj Gradcu je gonilna sila teh pohodov priznani vodnik Ivan Hartman, za mislinjsko društvo pa Franc Bricman. Letos so se dogovorili, da bodo ob zaključku sezone pripravili skupni pohod osnovnošolske mladine v Zasavsko hribovje. Tako so koncem meseca oktobra pripravili izlet na goro Kopitnik nad Rimskimi toplicami, ki se ga je udeležilo preko 120 otrok iz vseh osnovnih šol iz Mislinjske doline. Pohod je bil vzorno organiziran ob lepem jesenskem vremenu. Videlo se je, da se vodniki zelo dobro zavedajo odgovornosti, ki jim jo nalaga skrb za varnost udeležencev, še posebej pa je pohvale vredno tudi to, da so bile v posameznih skupinah tudi

učiteljice, ki so lahko kar v naravi usposabljele otroke in jih seznanjale o lepotah narave, ki jo moramo varovati tudi za naše

naslednike. Takšnega sodelovanja med osnovnimi šolami in planinskimi društvi si v bodoče želimo še več. ▲

Vodnik Bricman je vseskozi skrbel za varnost pohodnikov.

Foto Mirko Tovšak

MARTINOVI DNEVI – OBNOVLJENE ORGLE

FRANC JURAČ

Že petič zapored so letos v primesnih vaških skupnostih Šmartno, Legen in v Turiška vas potekali Martinovi dnevi.

V dneh od 4. do 12. novembra so se zvrstile razne kulturne in športne prireditve, domače društvo upokojencev pa je pripravilo uspelo razstavo ročnih del in raznih izdelkov.

Na Martinovo nedeljo pa je bila slovesnost v nadžupnijski cerkvi sv. Martina, kjer je mariborski škof dr. Franc Kramberger blagoslovil prenovljene in povečane orgle.

Orgle so delo mojstra Franca Naraksa iz Arje vasi, izdelane pa so bile leta 1884. Ob letošnji prenovi so opravili tudi vsa po-

trebna restavratorska dela, ki jo je izvedla škofijska orglarska delavnica iz Maribora pod vodstvom Braneta Koširja, barvanje in restavriranje pa škofijska restavratorska delavnica iz Maribora.

Naraksovimi orglam so dodali nov igralnik in jih povečali gleda na razpoložljiv prostor in danes imajo orgle skupno 839 piščali. Ob sklepu Martinovih dni pa je bilo tudi srečanje družin, vse pa so postregli z ajdovimi žganci in kislou juho. Občanom, ki so v letošnjem letu prispevali k razvoju in napredku kraja, pa so podelili plakete in priznanja. Sponzorska priznanja pa so prejela nekatera podjetja v kraju. ▲

Ob blagoslovitvi orgel v šmarški cerkvi so zadonele v vsej svoji mogočnosti izpod spretnih rok organista in glasbenega pedagoga Dalibora Miklavčiča.

Prireditve se je udeležil tudi podžupan mestne občine Slovenj Gradec Silvo Pritrznik. V objektiv smo ga ujeli v sproščenem pogovoru z mariborskim škofom dr. Francem Krambergerjem.

Ajdovi žganci in kislou juha so dobro teknila.

USPELA RAZSTAVA PTIC

FRANC JURAČ

Društvo za varstvo in vzgojo ptic Koroške so v društvenih prostorih doma upokojencev v Slovenj Gradcu pripravili razstavo ptic, za katero je bilo veliko zanimanje.

Na razstavi je bilo razstavljenih okoli 180 raznovrstnih ptic, med njimi pa je bilo tudi nekaj zunanjih ptic. ▲

Foto Franc Jurač

ČETRTO SREČANJE NEKDANJEGA KOLEKTIVA MESNINE RAVNE NA KOROŠKEM

ROK GORENŠEK

Srečanje nekdanjih sodelavcev Mesnine Ravne.

Zbrali smo se 28. oktobra 2000 ob 15. uri v gostilni Dular na Selah. Lepo smo se imeli in se pogovarjali in veselili ob dobri kapljici.

Tako kot pri vsakem srečanju doslej je bil glavni organizator srečanja kljub visoki starosti Jože Cesnik, pomagali pa so mu Vili Hirtl in Alojz Lečnik s soprogo. Jože Cesnik je udeležence tudi prisrčno pozdravil in nadaljeval: "Naša srečanja dokazujejo, da smo se imeli lepo kljub težkemu delu, predvsem zaradi težkih pogojev dela. Bili smo dobri delavci, dobri sodelavci. Z vsakoletnim druženjem

pa sedaj dokazujemo, da smo dobri prijatelji. Časi se spreminjajo; vedno starejši postajamo, pa tudi vedno manj nas je. Prav zato so naša snidenja tako lepa in zaželjena. Namen vseh naših srečanj je, da se med seboj pogovorimo in poklepetamo, obujamo spomine na lepe pa tudi manj lepe trenutke. Nepozabni so naši pikniki, izleti in naša sindikalna srečanja."

Mnogo lepega so povedali še drugi, potem pa je zaigrala godba in zavrteli smo se ob glasbi in prepevali domače pesmi. Vse je izzvenelo v želji, da se ponovno srečamo leta 2001. ▲

4. LOVSKA MAŠA LD PODGORJE

MIHAELA KOTNIK

Pri lovske kočii LD Podgorje so se 29. julija letos že četrtič zbrali člani lovske družine Podgorje, prijatelji, kmetje, nasploh ljubitelji narave in zelene bratovščine, da bi počastili s sv. mašo sv. Huberta, zavetnika lovcev in gozdarjev. Kot vsa prejšnja leta je tudi letos daroval sv. mašo župnik Leopold Korat iz Podgorja, z njim pa je somaševal dekan Tine Tajnik iz Šentilja pri Mislinji. Pri maši so sodelovali Štajerski rogisti iz Nove Cerkve in lovski okteti iz Podgorja. Po maši je bilo veliko družabno srečanje ljubiteljev zelene narave. Za veselo razpoloženje je poskrbel ansambel Frajerji. Da nismo bili žejni in lačni, so poskrbeli lovci LD Podgorje, ki so priredili tudi bogat srečolov. Tudi vreme je bilo naklonjeno vsem, ki so ta dan izbrali za prijetno druženje med prijatelji lovci, ki so prišli od blizu in daleč.

Pa prihodnje leto zopet nasvidenje na Čerčijevem vrhu pod Uršljo goro. ▲

PO ŠTIRIDESETIH LETIH SO SE SPET ZBRALI

ANTON LAH

Foto Anton Lah

Zadnje nedeljo v oktobru smo se zbrali sošolci, ki smo leta 1952 zakorakali čez prag osnovne šole na Selah. Natanko 24. junija 1960 smo vsi veseli in zadovoljni prejeli zadnja osnovnošolska spričevala, nato pa so se naše poti razšle po svetu; eni so odšli naprej v šole, drugi pa na delo v tovarne. Le nekaj nas je ostalo na kmetijah, nekaj jih je odšlo v tujino, eden pa je umrl, zato celotnega razreda ni bilo mogoče več sestaviti.

Osnovnošolci, ki so mi ostali najbolj v spominu, so hvala bogu vsi zdravi in živi. Micka Hovnik je po uspešno končani osnovni in trgovski šoli ostala kar med nami, med krajani. Z nami živi in z nami dela, saj je svoja najlepša leta podarila nam, strankam v trgovini Sele, kjer je bila vsa svoja delovna leta zaposlena. Anka Vrhovnik, poročena Ivartnik, živi v Kotljah, vendar pa je z dušo še vedno na Selah. Tako si pač jaz to predstavljam. Prav tako Marija Jamnik, poročena Hovnik stanuje na Legnu, toda na Sele se še vedno rada spomni, včasih pa sem tudi pride. Le Ivan Knez se je malo oddaljil, hkrati pa tudi odtujil; pa kljub temu mislim, da na nas in na Sele še ni pozabil. O ostalih sošolcih, s katerimi smo leta 1952 prestopili šolski prag, nimam pravih podatkov, saj so se usmerjali zelo različno: eni so šli v gimnazijo, drugi so se preselili, tretji prešolali, itd., zato nimam podatkov o njihovih poklicih. Trdno sem pa prepričan, da imamo vsi visoko življensko fakulteto, ki smo si jo pridobili skozi življenje.

V teh štiridesetih letih smo doživeli in preživeli kar velike življenske preizkušnje, ki so nas izsolale in nas še vedno učijo, saj vemo, da se človek uči celo življenje. Res pa je, da ne moreš popiti čaše medu, ne da bi zraven okusil še kapljice pelina. V življenju je pač tako, da za dežjem vedno posije sonce in z malo dobre volje in potrpljenja je v življenju vedno lepo. Mislim, da se tega vsi dobro zavedamo.

Z veseljem smo obudili še nekaj lepih spominov na dneve, ko smo skupaj gulili šolske klopi. Spomnili smo se, da smo se prve črke in številke učili pisati v leseni uti nad šolo, ki smo ji rekli "zumerfriš", nato pa smo se presedli v nove klopi v prenovljeni šoli, v kateri nas je v prvem in drugem razredu učila tovarišica Matilda Triler, včasih pa jo je dopolnjeval mož Stane, predvsem pri telovadbi. Nato pa so nas učili: Adica Pajk, Franjo Trnovšek, Julka Srebnik, Jože Božnik, Marija Juhart in potem spet Jože Božnik, ki nam je tudi podelil zadnja osnovnošolska spričevala, kakršna smo si pač zaslužili. Veliko je bilo lepih dogodkov, kateri so nam ostali v spominu, veliko pa je bilo tudi dogodkov, ko smo odraslim ponagajali in celo kakšno stvar uničili. Med drugim smo enkrat uničili vse varovalke v transformatorju, razbili smo šolska okna, zažgali Apaški breg, "rabutali" Hovnikove slive, da o ribolovu niti ne govorim in še bi lahko našteval.

Nakazal sem le izrez iz našega osnovnošolskega življenja, ki pa ga bomo sošolci obujali še naprej. ▲

RDEŠKI MILAN IZ SPODNJEGA RAZBORA

LEOPOLD KORAT

Veliko ljudi se vozi v Suhi dol po asfaltni cesti, ki pelje mimo Rdeške bajte. Tam živi Milan skupaj s sestro, mamo in očetom (letos sta praznovala zlato poroko).

Na robu pred hišo stoji znamenje križa, ki ga Milan skrbno neguje in je nanj zelo ponosen.

V hlevu ima Milan tri glave živine. Z ljubeznijo, z veseljem in včasih tudi s težavo pripravlja krmo - suši, obrača, spravlja domov. Sedaj na jesen pa poskrbi tudi za kurjavo, da jih pozimi ne bo zeblo.

Smo v dobi tehnike, kjer za ogrevanje uporabljamo vse mogoče centralne naprave, olje pa se iz tedna v teden draži. Milana to ne skrbi, saj vzame v roke sekuro in tako kot v starih časih naseka "pacne", čeprav potarna, da ga pri delu bolijo roke. Bolj kot drva, pa daje v Rdeški bajti toplo to vzdušje v njej. Skromno, ponižno in zadovoljno živijo. Res jih kdaj obišče bolezen, pa kljub temu pravijo, da je živeti lepo.

Letos bodo naprešali še malo mošta, da pozimi ne bo žeje. In kaj bi si še drugega želeli, saj je v Rdeški bajti skromnost doma, pa še hvaležni znajo biti za vsako lepo besedo. ▲

Jurij in Milan Novak pri križu.

Milan pripravlja drva za zimo.

Foto Leopold Korat

ŽAL ŽENE ALI BELE ŽENE

MARTINA PODRIČNIK

Nekoč, v starih časih, ko je bil glavni vir preživetja ljudem v Mežiški dolini kmetovanje, ko je teklo življenje počasneje in ko so ljudje še verjeli v čudeže in nadnaravne dogodke, so v naših krajih živele žal žene. To so bile lepe mladenke, oblečene v bele obleke. Nosile so dolge lase in videti jih je bilo mogoče le ob zori, ko so si skrbno česale svoje lepe lase. Zelo lepo so pele. Bile so dobre vile, vedno pripravljene pomagati svojim izbrancem, pa tudi hudo muhaste! Zgodbe o njih je zapisal Vinko Mödendorfer v svoji knjigi Koroške ljudske pripovedke.

Foto: Martina Podričnik

Kotnikove peči, kjer so domovale žal žene. Obiskali smo jih učenci in učiteljici podružnične OŠ Javorje.

Hermonkovca na Volinjaku je užalila žal ženo, ki je zato šla z vsemi svojimi družicami k Začnu.

Ko je bil Začen nekoč na polju, je zaslišal ženski glas, ki mu je pravil, naj poseje bob. Najprej je mislil, da ga ima kdo za norca, saj je po njivah še ležal sneg. Končno pa si je rekel, nekaj bobga gor ali dol, pa ga je posejal. Žal žene so ves bob pobrале in si ga skuhale. Prihodnje leto pa je imel bob kot še nikoli dotlej.

Toda Začnovka se je žal ženam kmalu zamerila, zato so šle k drugemu kmetu in mu svetovale, naj seje proso. Kmet je res posejal proso, ki je zelo dobro obrodilo. Žal žene so ga oplele, tako da kmet ni imel nobenega dela.

Nekega dne je prišel na njivo in videl, da so žal žene poruvalе vso proso in ga vsadile s klastjem v zemljo tako, da so molile koreninice v zrak. Kmet je bil zelo jezen in je žal žene preklel. Tisto leto je dobil toliko prosa, kot sicer v desetih letih. Žal žene pa so ga zapustile, ker jih je preklel.

Nastanile so se v veliki Kotnikovi votlini ob štajersko-koroški meji. Ljudje, ki so hodili po cesti iz Javorja, so mno-

gokrat slišali prelepo petje žal žen, ki so jih imenovali tudi bele žene.

Žal žene so Kotnika obvarovale marsikatero nesrečo in mu tudi pomagale pri delu... Poleti, kadar je bila sila za žanjice, so pridno žele. Kmet je postavil opoldne, ko so šle druge žanjice domov k obedu, hrano na njivo. Žal žene so pojedle in potem zelo pridno žele, dokler še niso žanjice vrnile na polje. Žele so samo s srpi tistih žensk, ki med delom niso pljuvale v roke. Žanjice, ki so imele to grdo navado, so našle svoj del njive, ko so se vrnile, nepočet.

Žal žene so učile Kotnika sejati in mu dajale koristne nasvete. Kmetici pa to ni bilo po volji, zato je nastal med njo in kmetom prepir. Končno so se žal žene ujezile in rekle kmetu, da jih ne bo več, ker jih v njegovi hiši vedno "kača pika". Zaradi ženske prepirljivosti so odšle iz Mežiške doline, z njimi pa je odšla tudi sreča.

Druga zgodba pa pripoveduje o tem, da se je Kotnica zamerila žal ženam zaradi ljubosumnja. Vsako jutro, ko je gospodinja vstala, da bi zakurila, je legla h gospodarju najlepša žal žena. Gospodinja je obiske žal žene mirno prenašala, nekega

jutra pa je vstopila v sobo in pobrala ter skrila pod odejo žal ženine dolge lase, ki so bogato padali čez posteljo na tla. To je bilo dovolj, da se je žal žena ujezila in skupaj z drugimi odšla iz naših krajev.

Naselile so se v Rož (danes v Avstriji), kjer so jim rekli žalik žene ali žark žene. V Ravni so imele rade kmeta in mu vedno svetovale, kdaj naj seje, sadi in žanje, da bo prav. Spomladi so mu zakliale: "Sej bob, da bo gratal!" Kmet je sejal bob po strmi njivi za gozdom. Bob se je kar sproti kotalil z njive v gozd, kjer so ga žalik žene pozobale, njiva pa je tisto leto tako bogato obrodila, kot še nikoli prej. Ko je prišla Vižekarica na Ravni nekega jutra v hlev, je našla pri sinu na postelji lepo hčer žalik žene. Ta hči je imela lepe lase, ki so ji visele preko postelje. Vižekarica ni nič zinila, le lase je vzdignila in jih dala preko ležečih na postelji. Žalik žena je pogledala preko glave, se nekoliko dvignila in rekla: Ste naju poročili za sedem let! Vi meni nikoli ne recite, da to ni prav, jaz pa tega vam ne bom nikoli rekla."

Vižekarica je oblubo držala. Zato ji je žalik žena dala klobčič preje z naročilom, da se pri

odmotavanju ne sme ujeziti in ziniti: "Ali še ne bo ta preja pri kraju?"

Ko je mlada rodila otroka, se je Vižekarica jezila nanjo, s tem pa je prelomila dano besedo, zato je žalik žena izginila. Klobčič preje pa se je še naprej odvijal in kmalu so obogateli. Postali so prevzetni. Ko nekoč nit ni šla skozi luknjico, je Vižekarica zarobantila: "Ali ta nit še ne bo pri kraju?" Nit se je pri prič končala in klobčiča ni bilo več.

Žal žene niso imele otrok, vzredile pa so večkrat kakega tujega otroka. V Kotnikovih pečeh so vzrejale mladeniča sedem let. Tako dobro se mu je godilo, da mu niti jesti in piti ni bilo treba, samo kamen je obližnil, pa je bil sit in nič več žejen. Kljub temu pa ni bil srečen. Žal žene pa so mu govorile: "Revček, saj nam ne moreš uiti. Vidimo te povsod in te ujamemo!"

Nekega dne pa sta se dve tovarišici pogovarjali, da postane človek njihovim očem neviden, če zleze skozi robidov obroč. Fant je to slišal, poiskal robido, ki je bila na obeh koncih prirasla k tlom, zletel skozi obroč in srečno pobegnul. ▲

NAŠI KRAJI IN LJUDJE

PETDESET LET SKUPNEGA ŽIVLJENJA

JURIJA IN MARIJE NOVAK IZ RAZBORA

IN LJUDJE RUDI REBERNIK

V družini Jurija in Marije Novak iz Razbora so v zadnjih letih praznovali kar nekaj lepih življenjskih in družinskih praznikov. Najprej je leta 1998 mama Marija praznovala svoj 80. rojstni dan. Naslednje leto je praznoval oče Jurij 90. letnico, v letošnjem letu pa sta oženila že svojega prvega vnuka. V mesecu septembru letos pa sta Marija in Jurij okronala še svojo življensko pot, 50. letnico skupnega življenja z zlato poroko.

Vedno, kadar obhaja kdo tak lep in častiljiv dogodek, se nehoti spomniti tudi njegovega življenja, srečanja z njim in dogodkov, ki so s tem povezani. V 50. letih se zgodi marsikaj. Zakonskemu paru, kot sta Jurij in Marija, ki sta vedno živela v ljubezni in slogi ter v nenehni skrbi za preživetje in vzgojo svojih otrok, so ta leta minila, da sama ne vesta kdaj. Srečna sta, da sta doživela dan, ko sta v krogu svojih sorodnikov in prijateljev lahko praznovala tako pomemben dogodek kot je zlata poroka.

Jurija in Marijo, ki sta oba rojena razbočana, poznajo vsi krajanje iz bližnje in daljne okolice kot dobra in spoštovana človeka, ki sta bila vedno pripravljena pomagati z besedo in dejanjem vsakomur, ki ju je potreboval. Danes pa, ko sta že v letih, mirno in srečno živita v svoji hišici ob cesti Podgorje - Suhi dol ter se veselita vsakega obiska starih znancev in prijateljev, da z njimi obujata spomine na težke, a vendar tudi lepe čase njihovih mladih let. Jurijeva in Marijina življenska zgodba, njuno pred in medvojno trpljenje v vojnem ujetništvu in taboriščih ter povojno pomanjkanje, je bilo opisano že v lanski 9. številki Viharnika, ko sem ju obiskal ob Jurijevi 90. letnici. Takrat sta mi rekla, da si želita dočakati zlato poroko. To se jima je uresničilo in 2. septembra letos, ko so se njuni otroci, vnuki, sorodniki in prijatelji zbrali v njenem domu in ju pospremili v podgorško cerkev, kjer sta si obljubila ljubezen in zvestobo še naprej. Dobrim željam in voščilom, ki so jima bila izrečena ob tej priložnosti, se pridružujemo tudi mi in jima želimo v imenu bralcev in uredništva Viharnika, katerega zvesti bralci in naročniki so vsi v družini, še velikih zdravih in srečnih let v krogu svojih otrok, znancev in prijateljev. ▲

Ohcet Marije in Jurija Novak, ko sta se prvič ženila 17. julija 1950 leta. Ohcet je bila na Marijinem domu pri Rdečniku v Razboru, avtor slike pa je nepoznan. Godca v jarmu sta Valentin Jelen - Falent in Martin Goršek - Elbart. Družica in camar sta bila Minka Pečolar in Franc Kavnik, ki sta bila povabljena tudi 50 let kasneje na zlato ohcet. Mnogih izmed njih ni več med živimi, vendar pa jih bodo njihovi potomci lahko prepoznali in se spet spomnili nanje.

50 let pozneje v Podgorju, ko sta se Jurij in Marija drugič ženila. Sliko je posnel fotograf Franček Prošt. Na sliki pa so iz prve poroke razen ženina in neveste še družica Minka in camar Franc ter Marijina sestra Marjetka in brat Jože z ženo.

* 1918
+ 2000

HEDVIKA GRIZOLD

Sredi cvetočega maja smo se v velikem številu sorodnikov in prijateljev na muškem pokopališču poslovili od dobre in skrbne matere in babice Brodnarjeve Hedvike, kakor smo jo vsi po domače klicali.

Zibka ji je stekla v skromni družini v bližini Radelj. Življenska pot jo je pripeljala na Gortino, kjer je kot mlado dekle spoznala svojega bodočega moža Franca Grizolda, s katerim sta si na lepem kraju zgradila skromen in topel domek.

A mati narava jima ni naklonila lastnih otrok. V rejo sta vzela malo deklico Silvo, ki ji je prezgodaj umrla mati. Imela sta veliko veselje s tem otrokom in jo vzgojila v pridno in pošteno dekle.

Hedviko so poznali kot dobro kuharico, ki je veliko kuhala na ohceti, pogrebih in drugih prireditvah. Bila je vesela in družabna ženska in rada je zapela v veseli družbi.

V času, ko je bila odsotna od doma, je rejenka Silva skrbno varovala dom in krmila živali in si morda ravno v njeni odsotnosti naplavšala dobrega fanta, Pepijevega Mihca, ki je postal njen mož.

Življenje bi teklo lepo in složno, če se ne bi v družino vtihotapila bolezen. Najprej je začela najedati dedka Franca ter ga spravila v prerani grob. Komaj se je Hedvika sprijaznila z izgubo moža, že je bolezen posegla po njej. Velikokrat mi je dejala: "Ti, Ludvik, ne veš, kako sem bogu hvaležna, da imam tako dobre naslednike, ki tako lepo skrbijo zame, kot marsikje lastni otroci ne" in to sem ji prav rad verjel.

A bolezen in smrt sta neizprosna, pa čeprav je družinsko sožitje še tako pristno. Hedvika je kljub vsem bolezenskim težavam dosegla visoko starost. Pravnukici Kaja in Anja se sprašujeta, kam je šla njuna babica. Nikoli več je ne bo nazaj.

Vsi, ki smo jo poznali, jo bomo ohranili v lepem spominu.

Ob koncu teh vrstic bi se v imenu Koratovih iskreno zahvalil medicinski sestri Katici za nego na domu, gospodu župniku za obiske in duhovno tolažbo z najsvetejšim ter lepo opravljen obred. Iskrena hvala pevcem za odpete žalostinke ter godbi Muta.

Hvala sosedu Štefanu Smolarju za ganljiv govor ob odprtem grobu ter vsem, ki ste nam ob težkih trenutkih stali ob strani.

Še enkrat vsem in vsakemu posebej lepa hvala.

Ludvik MORI

* 1922
+ 2000

ANTONIJA JELEN, Pistoška babica

Pomlad že prišla bo,
al' mene na svet ne bo,
mene bojo djali
v to črno zemljo.
(Narodna)

Prvega oktobra letos so razborski zvonovi naznanili svojim krajanom žalostno vest, da je sklenila svojo življensko pot in se za vedno od njih poslovila njihova dobra znanka in soseda Antonija Jelen - Pistoška babica, mati treh naših gozdnih delavcev iz revirja Plešivec.

Odšla je počivat k svojemu možu Pavlu, ki jo je zapustil že pred osmimi leti. Na Pistoški domačiji je živela s svojim možem in družino že 36 let. Obdelovala je strme in težavne Pistoške njive in travnike ter skrbela, da je bilo vedno dovolj kruha za njeno družino. Kljub temu je bila vedno dobre volje in prijazna in je rada zapela v veseli družbi, če je le bila priložnost zato.

Antonija je bila pri svojih sosedi in sokrajanih priljubljena in znana kot dobra in prijazna soseda, ki je bila vedno pripravljena vsakemu pomagat z dobrim delom ali nasvetom, svoje otroke pa je vzgajala v dobre in poštene ljudi, ki so danes vsi pri svojem kruhu.

Garaško delo in skrbi za družino pa je kmalu načelo njeno zdravje. Ko pa ji je pred leti umrl sin Franc, kmalu nato pa še mož Pavel, si nikoli več ni prav opomogla in končno je morala podleči zahrbtni bolezni, se posloviti od svojih otrok in vnukov ter oditi na svojo zadnjo njivo in leči k svojemu možu.

Pistoška mati Antonija se je rodila meseca maja leta 1922 na obširni Ledinekovi domačiji v Spodnjem Razboru v številni družini očeta Marka in matere Terezije Praprotnik.

V tistih letih je bilo za kmečko mladino le malo zabave. Morali so trdo delati od najstarejšega do najmlajšega člana družine, da so si pridelali svoj vsakdanji kruh, pridelovali so domače platno in volno za svoja najpotrebnejša oblačila. Tako je morala delati tudi Antonija, ki je bila izmed petih Ledinekovi deklet najmlajša.

Tudi druga svetovna vojna njeni družini ni prizanesla. Kar dva njena brata se iz vojne nista vrnila.

Ko so se njene starejše sestre pomožile, je ostala sama z mlajšim bratom, bolešno materjo in ostarelim očetom na veliki Ledinekovi domačiji. Ko sta ji še starša pomrla in je mlajši brat pripeljal na dom ženo in gospodinjo, se je tudi ona odločila, da si bo ustvarila svojo družino.

Poročila sta se s Pavlom Jelenom - Ronečim sinom iz Razbora 1956 leta. V najem sta vzela Kočnikovo malo posestvo v Zgornjem Razboru, kjer so potem živeli 8 let.

Ko se je izpraznila velika Pistoška domačija, so se preselili tja, kjer so tudi vsi njuni otroci odrasli in se osamosvojili. Kmalu so tudi oni začeli odhajati in ju zapuščati ter si ustvarjati svoje domove in družine. Skrb in nego zanju pa sta prevzela njun sin Tone z ženo Marijo, ki sta s svojimi otroki lepo skrbela zanju in jima lajšala zadnje dneve njunega življenja.

Pistoško babico Antonijo bodo gotovo zelo pogrešali vsi krajanje Razbora, posebno še njeni sosede in prijatelji, najbolj pa jo bodo pogrešali njeni otroci - hčerka ter trije sinovi in 13 vnukov. Izrekamo jim iskreno sožalje, pokojni Antoniji pa miren, zaslužen večni počitek na razborskem pokopališču ob svojem možu, ki jo je tam čakal že osem let.

Rudi REBERNIK

* 1924
+ 2000

JAKOB ROŽEN, GAČNIKOV JAKI

Na hotuljskem pokopališču se je v petek, 3. novembra 2000 zbrala množica ljudi, ko so se Hotuljci zadnjič poslovili od poznane, priljubljenega domačina Jakoba Rožena, Gačnikovega Jakana po domače iz Podgore nad Kotljami.

Rodil se je 22. aprila 1924, umrl pa 1. novembra 2000 v sedemdesetletnem letu življenja, po letu dni trajajoči hudi bolezn.

Bil je kmečki sin. Osnovno šolo je obiskoval v Kotljah. Pozneje se je izučil za električarja, se zaposlil v Železarni, kjer se je tudi upokojil.

Med drugo svetovno vojno je bil partizan v Savinjski dolini. Nemci so ga ujeli in poslali v zloglasno taborišče Dachau, kjer je dočkal svobodo. Komaj je preživel in se proti koncu leta 1945 vrnil domov.

Ves izčrpan od trpljenja in gladovanja v taborišču je potem zgodaj spomladi leta 1946 že odšel na Črni vrh, kjer je pomagal podirati macesne za drogove električne napeljave v Kotljah in okolici. Delo je bilo naporno in seveda brezplačno. Kljub temu je bil poln optimizma, energije in načrtov za lepšo bodočnost. Zaposlil se je v železarni.

Spoznal je Roziko Kričej in se z njo poročil 6. maja 1950 leta. Že leta 1951 sta kot prva v Kotljah pričela na svoji zemlji pri Gačniku graditi hišo in sta jo zgradila v rekordnem času treh let. Tu sta osnovala družino, med otroki se je rodil tudi sin Drago, ki je postal električar. Jaka je doživel najhujši udarec v svojem življenju 24. marca 1987, ko se mu je smrtno ponesrečil sin pri delu v železarni.

Jaka je bil skrben mož in oče. Poleg tega, da je skrebel za družino pa je bil vse življenje aktiven na različnih področjih.

Bil je član Zveze borcev Kotlje. Bil je izprašan gasilec PGD Kotlje, najprej član, nazadnje veteran. Celih 36 let je bil cerkveni ključar, najprej pri Mohoru, potem pa v Kotljah.

O njegovem aktivnem delu v teh organizacijah pričajo številna odlikovanja: borčevska, gasilska in papeževo.

Jaka je bil dolga leta pogrebnik v Kotljah. Petnajst let pa je sprejemal mleko od okoliških kmetov za KZ Prevalje.

Pokojni Roženov, Gačnikov Jaka je bil dober človek, prijatelj, zmeraj šegav in nasmejan. Bil je zgovoren, včasih celo nekoliko oster za tistega, ki ga ni poznal. Rad je pomagal vsem, ki so pomoč potrebovali. Jaka nikoli ni zameril, kako tudi bi, saj je bil član LD Prežihovo.

Njegovi domači se toplo, pristrčno zahvaljujejo vsem, ki so jim stali ob strani v težkih dneh žalosti.

Zahvaljujejo se sosedom, sorodnikom in vsem, ki so darovali cvetje in sveče, gasilec za pogreb in pomoč, gasilkam veteran-kam za zapete pesmi.

Prav tako se zahvaljujejo pevskega zboru lovske družine Prežihovo Kotlje, gospodoma župnikoma Marjanu Plohlju in Avguštinu Raščanu za opravljen obred, zdravnikom in strežnemu osebju dialize bolnišnice Slovenj Gradec in vsem, ki so ga pospremili na njegovi zadnji poti.

Rok GORENŠEK

* 1947
+ 2000

ŠTEFAN KRANČANA

Polje, kdo bo tebe ljubil?
Polje, kdo bo koruzo požel?
Polje, kdo bo ceste plužil?
Ko ti si tak' hitro odšel?

V nedeljo, 22. oktobra smo se za vedno poslovili od našega krajana Štefana Krančana, od Blatnikovega očeta.

"Dolgost življenja našega je kratka," je začetek verza, ki se ga spominimo ob težkih trenutkih, ko slišimo žalostno novico in kruto resnico, da nas je za vedno zapustil človek, naš prijatelj, sokrajan. Jesen, bogata z različnimi sadovi in najlepšimi barvami je prinesla toliko žalosti, toliko grenkobe v kraj Sele in posebej na Blatnikovo domačijo, kjer je nenadoma in nepričakovano ugasnilo plemenito srce Štefana Krančana. Za njim ne bo žalovala samo Blatnikova družina - žena in otroci, pač pa ga bomo pogrešali in za njim žalovali vsi, ki smo ga poznali in z njim sodelovali. Bil je človek, ki je vsakemu rad ustregel. Besede "ne" ni poznal, posebej v jeseni, ko je žel koruzo, kidal gnoj, kopal jarke ali kaj podobnega. Navadno je pri vseh drugih prej postoril ta opravila, nazadnje pa pri sebi. Zelo vzorno je skrbel za stroje. Prostega časa ni poznal, če pa ga je le kdaj imel, ga je posvetil popravilu strojev, krmljenju rib in čebelarjenju. Delal je skoraj noč in dan, le nedelje si je vzel zase, da je družinico zapeljal v cerkev k nedeljski maši, včasih pa tudi na izlet v naravo. Vedno je bil pripravljen storiti vse za človeka, vse, kar je zmogel. Lepo je skrbel za dom in za svojo mlado družinico.

Pred desetimi leti je izgubil starše, mamo 19. junija 1990, očeta pa 9. maja 1991 leta. Po njuni smrti je vse breme gospodarstva padlo na njegova ramena in ramena njegove pridne žene Pavlike, katero je pripeljal od sosed Lesnika 1973 leta. S skupnimi močmi sta gospodarila, gradila, kupovala in obnavljala stroje ter skrbela za domačijo tako, da je napredovala. Šolala sta otroke in jih vzgojila v krščanskem duhu tako, da je ostala Blatnikova domačija ugledna, pa ne samo to, postala je prijaznejša, bogatejša.

Štefanovo mnogo prekratko življenje je bil en sam delovni dan. Mnogo je delal tudi izven svojega delovnega okolja. Kdo bi lahko vedel, kje vse je vtakno njegovo delo s kopačem, traktorjem ali drugimi stroji in kje vse je razdaljal svoje izkušnje in svoje znanje.

Štefan nam bo ostal v lepem spominu kot človek plemenitega srca in vedre narave, duhovit in prijeten sogovornik, sposoben strokovnjak, posebej pa človek, ki mu je bila beseda poštenje najdragocenejša vrednota. Ostali bodo otroci brez očeta, žena brez moža in mi brez dobrega sosedu, prijatelja in znanca. Solze tečejo kar same od sebe, vendar njegovega življenja ne morejo več izprositi. Usoda je pač kruta in neizprosna in skupaj se sprašujemo:

Anton LAH

ZAHVALA

Ob boleči izgubi našega moža, očeta in dedka

ŠTEFANA KRANČANA, Blatnikovega Štefana iz Vrh

se najlepše zahvaljujemo vsem, ki so ga spremljali na njegovi zadnji poti, prinašali cvetje in sveče, darovali za svete maše ter izrekli sožalje. Se posebej bi se radi zahvalili vsem sosedom in sorodnikom za pomoč, ki so nam jo nudili v najtežjih trenutkih. Najlepša hvala gospodu župniku Gabrijelu Knezu za opravljen pogrebni obred, govornikoma Frančeku Novaku in Antonu Lahu za lepe in ganljive besede izrečene ob slovesu. Hvala tudi pevcem moškega zbora Ksaver Meško iz Sel za zapete žalostinke na domu, v cerkvi in na njegovem zadnjem počivališču. Hvala tudi za v srce segajočo zaigrano tišino.

Vsem in vsakemu posebej še enkrat najlepša hvala.

Žalujoči Blatnikovi

POROČILO S PESNIŠKE OLIMPIJADE V DRAVOGRADU

MILENA CIGLER GREGORIN

Prvi dan smo se pesniki zbrali v knjižnici, kjer se nam je pridružil gospod Marjan MAUKO in dopoldne preživel z nami ob razpredanju o hajku (hajkaj) poeziji. Osnovna značilnost te poezije je trovrstična pesem. Prva in tretja vrstica imata pet zlogov, srednja pa sedem. To pesniško obliko je uvedel japonski pesnik Baša Matsuo v obdobju razcveta meništva na Japonskem, ko so menihi potovali tudi do 1000 km peš in so vzpostavili med potovanjem res pristen odnos z naravo, saj je največ hajkujev vzetih prav iz narave.

Popoldne se je pesnikom pridružil mentor gospod Marjan Pungartnik, Mariborčan, po rodu iz Šlovenj Gradca. Popoldne z njim je minilo v razglabljanju o poeziji, ki smo jo udeleženci delavnice morali odposlati ob prijavi na natečaj. Pesnice in pesniki smo dobili "strokovne smerice" za nadaljnje pisanje poezije,

saj poezija ni to, da zliješ občutke na papir, ampak je to le prva faza v napornem "garanju", ki se mu reče delanje pesmi. Zato je zelo pomembno, da mlad pesnik ali pesnica kritiko vzame dobronamerno in ne užaljeno, saj le tisti, ki gredo skozi fazo nekritičnega pisanja do bolj zrelega in izdelanega pesnjenja vztrajajo pri tej "obrbi". Čeprav pravimo, da se pesnik rodi in ne "naredi", pa jaz, ki sem sama pesnica vem, da je pesništvo trd posel in še težji kruh, od katerega bi težko živel in ne bi preživel; je pa nekaj čudovitega, če ti pesnitev uspe in če pesem leži in še bolj, če se "vsede" tudi bralcem, da jo radi preberejo.

Večer smo zaključili s prijetnim klepetom in okusno večerjo pri "Lovskem rogu" v družbi pesnika Marjana Pungartnika in Vlade Navotnik, ki je na občini Dravograd zaposlena za področje kulturnih dejavnosti.

V Dravogradu je bilo zadnji vikend v septembru srečanje in druženje pesnikov z namenom pridobiti znanje o različnih vejah poezije ter namenom medsebojnega spoznavanja pesnikov Dravske doline od Dravograda do Maribora. S to pesniško delavnico smo popestrili kulturno življenje v mestecu ob Dravi, ki v zadnjem času postaja kar živahno središče kulturnih prireditev (Zlata jesen, Večerne serenade idr.).

Drugi dan smo pesnice in pesniki preživel na terenu. Obiskali smo domačijo Blaža Mavrela, Prežihoveha Voranca in Hermana Vogla.

O domačiji Blaža Mavrela poročam v posebnem prispevku, zato bi omenila le, da je res zadnji čas, da rešimo domek pesnika in njegove sestre Katre, ker stoji na zanimivi lokaciji sredi gozda in bi lahko bil nekakšna romarska pot za slovenske pesnike in pisatelje.

O domačiji Prežihovega Voranca je bilo že toliko napisanega, da dodajam le to, da je muzej zgledno urejen in vzdrževan in da sem zvedela precej novih stvari o Prežihu, npr. da je vsa glavna dela (Jamnica, Požganica, Doberdob) napisal v izgnanstvu ter nekaj o življenju njegovih bratov, ki so bili vsi šolani in izobraženi ljudje. Brata Ivana so ubili okupatorji kot talca in je njegovo ime zapisano tudi na spo-

minski plošči na Rimskem vrelcu.

Herman Vogel je bil rojen na kmečki domačiji na Lomu nad Mežico. Tudi o njem sem že pisala v Viharniku. Kmetija, kjer sedaj gospodari brat z ženo in otroki leži na dokaj težavnem področju na lepem kraju z zanimivo okolico. Hermanov brat ima v bližini počitniški objekt in ker ga poznamo kot poznavalca botanike, permakulture in drugih znanosti o naravi, smo ga poklicali, da nam je povedal nekaj zanimivosti o flori v okolici domačije Voglovih. Potem so nam Voglovi postregli okusna jabolka in jabolčni sok, Ajda Vasle iz mežiškega literarnega društva pa je prebrala nekaj Voglovih pesmi in nas seznanila s težkim življenjem tega znanega umetnika.

Delavnico smo zaključili v cerkvi sv. Vida v Dravogradu z branjem poezije pesnikov, podelitvijo knjižnih nagrad in obljubami, da tako druženje ponovimo. ▲

PESNIKOVA HIŠA JEČI, GOZD PA ŠUMI

MILENA CIGLER GREGORIN

Leta 1971 so se zbrali nam dobro znani in spoštovanj gozdar in umetnik Andrej Sertel, Aleš Mrdavšič in Ludvik Kotnik in so staknili glave ter rekli: "Blaž si zasluži knjigo". In prepričana sem, čeprav izmed vseh treh poznam (žal, že pokojnega) Sertela, da so dali vse od sebe in tako je pred nami knjižica koroškega bukvnika Blaža Mavrela "SOPEK S KOROŠKIH BREGOV". In potem, leta 1977, je ta šopek obogatila drobna knjižica z naslovom GOZD ŠUMI V MENI, ki jo je uredil Vinko Ošlak, opremil Ludvik Kotnik, izdal pa Kinoklub Prevalje.

Od takrat je preteklo že lepo število let. Blaž počiva mirno in njegova drevesa, ki jih je ljubil nad vse, šumijo v ozadju njegovega zadnjega domka in veter zavija v njih krošnjah. Blaž sanja, kako mesi kruh v svoji kočici s črno kuhino, s stenčasom, dvema posteljama, ena za sestro Katro in ena za njega, dvema

štedilnikoma, na katerih sta si kuhala vsak svoj obed - Blaž po starinsko, ona bolj modno. In v nedeljo, 24. septembra 2000 smo bili udeleženci pesniške delavnice Dravograd morda zadnji občudovalci te simpatične kočice (razen, če se ne bo zgodil čudež), kajti od praznih obljub, da se bo kočica obnovila, je ostrejšje pričelo stavkati in veter in mraz in dež in sneg so naredili svoje in sedaj je streha od zunaj taka, kot da bi čez njo divjal orkan, v sobi so trami gobavi od vlage, pod se vdira, na podstrešju pa je krama, ki bo vsak čas priletela v sobo, seveda skozi razmajan strop.

Pri tem pa gre za domovanje umetnika, ki mu veljavo priznavajo vsi ljudje, ki cenijo pravo umetnost, pa tudi sam dr. Franc Sušnik, ki je napisal simpatičen komentar h knjižici "Sopek s koroških bregov".

Prosimo vas, da se glede na vse zgoraj navedeno odločite in

pomagate urediti dom in pozneje muzej znanega, nam vsem dragega samorastniškega umetnika Blaža Mavrela. Koča je tako majhna, da za obnovo ni potrebno prav veliko denarja.

Kulturna skupnost Ravne, ZKD Ravne, izpostave skladov za ljubiteljske kulturne dejavnosti - pomagajte s finančnimi sredstvi za obnovo doma in ureditev muzeja. Gre zato, da preprečimo največjo izgubo, domovanje za slovenske razmere genialnega bukvnika.

Gospa županja občine Ravne na Koroškem!

Kinoklub Prevalje!
Krajevna skupnost Strojna!
Pokrajinski muzej Ravne na Koroškem!

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Maribor (objekt ima ohranjeno črno kuhinjo z odprtim dimnim izhodom)!

Ali boste prepustili usodo umetnikovega doma vetru?

To sem napisala na prošnjo sosedov in občudovalcev Blaža Mavrela in v svojem imenu ter še pisma poslala imenovanim ter še dvajsetim organizacijam in ustanovam. ▲

V GOZDU

Okoli bajte temen gozd,
kaj v njem tovarišev živi;
glasovi vseh slave prostost.
Srnjak ti kašlja, ne beži,
lisica laja sred noči
pretenje sove je radost.
Petelin divji kleplje, čuj!
Doni ubrano ptičji spev.
Ob petju, srce, ne žaluj,
še svoj pridruži jim napev,
glasovom gozda daj odpev,
še ti s tovariši tekmuji!
Zapoj mi torej, pesmica,
ozdravljaj srce bolno mi,
teži me sreča trnova.
Veselje v petje zazveni,
nam bol in težo spev sladi,
nas dviga, milo nam igra.

Blaž MAVRELA

GOZDNO GOSPODARSTVO SLOVENJ GRADEC

Vorančev trg 1
2380 Slovenj Gradec
Telefon, nc: 0602 43 332
Faks: 0602 42 684
E-mail: gozd.slg@gg-sg.si

T R G O V I N A

LES

SPECIALIZIRANA TRGOVINA
ZA OSKRBO GOZDARSTVA

V naši gozdarski trgovini LES v Slovenj Gradcu in Radljah vam nudimo vse, kar potrebujete za delo v gozdu: vso gozdarsko orodje in opremo za posek in spravilo lesa, kolesne verige za traktor ali tovornjak, zaščitna sredstva in oblačila za gozdarje, kosilnice in motorne kose, škarje za živo mejo, motokultivarje in še vse ostalo za delo v gozdu in na vrtu, itd...

Oglasite se pri nas.

SLOVENJ GRADEC, Cesta na Štibus 1
Telefon 0602/501 620, faks 0602/42 684
RADLJE (Dvorec), Koroška cesta 68
Telefon 0602/71 423, faks 0602/71 239

NOVO

TRAKTOR UNIVERSAL

**Pri nakupu nudimo
5% popust
in darilo
za vse tipe traktorjev**

- brezplačni tehnični pregled
- osnovno zavarovanje
- avtomatsko vlečno kljuko

S E R V I S

- vzdrževanje vseh vrst tovornih vozil z nadgradnjami,
- montažo in vzdrževanje hidravličnih dvigal (pooblaščen servis Palfinger),
- izvajanje meritev tlakov in nastavitve varnostnih ventilov,
- demontažo in montažo avtoplaščev osebnih in tovornih vozil,
- vzdrževanje in popravilo gradbene mehanizacije,
- **vzdrževanje in popravilo kmetijske mehanizacije (pooblaščen servis Universal),**
- montažo in popravilo gozdarskih vitlov,
- montažo snežnih plugov.

Če ste lastnik tovornega vozila, gradbenega ali kmetijskega stroja, potem prav gotovo potrebujete nekoga, ki vam bo pomagal skrbeti zanj. S svojimi dolgoletnimi izkušnjami in usposobljenimi delavci vam nudimo

Obiščite nas ali pokličite za dodatne informacije!

Pameče 151, 2380 Slovenj Gradec
Telefon 0602 42 061, Faks 0602 42 170

... tisti z bolj utrujenimi nogami še merimo pot v klanec, proti klopci, od koder je prekrasen razgled na naše mesto in okolico.

Po počitku smo si sredi visoke praproti ogledali še past za smrekove lubadarje.

Vsredo smo imeli naravoslovni dan. Dobili smo se pred šolo. Z nami je šel tudi gozdar Bojan. Šli smo po Mali gozdni učni poti. Spoznavali smo listavce, iglavce in grmovje. Gozdar Bojan nam je povedal, da ne smemo uničevati gob in ne pobirati tistih, ki jih ne poznamo. Po naporni poti smo se odpočili in se fotografirali. Ogledali smo si tudi vabo za lubadarje. Od naravoslovnega dneva mi je ostalo najbolj v spominu to, da sem dobil od gozdarja mladi brast, ki sem ga vadil na vikendu.

Urban Tušek

Čisto na vrhu po smo sedli na klopcu pred stoletnim hrastom. Škoda, da ga je pred leti poškodovala strela in ne živi več.

NARAVOSLOVNI DAN UČENCEV 2. RAZREDA
OŠ PREŽIHOVEGA VORANCA, RAVNE NA KOROŠKEM